

**Seksuaalvägivalla levimus
ja hoiakud Eestis:
uuringute ülevaade**

Eesti Seksuaaltervise Liit

Tartu 2015

Eesti Seksuaaltervise Liit

Seksuaalvägivalla levimus ja hoiakud Eestis: uuringute ülevaade

Kadri Soo

Made Laanpere

Hedda Lippus

Kai Part

Tartu 2015

Sisukord

Saateks	5
1. Seksuaalvägivaldade käsitlevad uuringud Eestis	6
2. Uuringutes kasutatud meetodika	8
3. Seksuaalvägivalla definitsioon	9
3.1 Seksuaalvägivalla määratlemine rahvusvaheliselt	9
3.2 Seksuaalvägivalla määratlemine Eesti uuringutes	10
4. Seksuaalvägivalla kogemused	11
4.1 Seksuaalvägivalla levimus	11
4.1.1 Seksuaalse ahistamise levimus	13
4.2 Seksuaalvägivalla ohvrite demograafiline taust	16
4.3 Seksuaalvägivalla toimepanijad	19
4.3.1 Noored kui seksuaalvägivalla toimepanijad	19
4.4 Seksuaalvägivalla toimumise kontekstuaalsed tegurid	20
4.5 Seksuaalvägivalla mõju tervisele	21
4.6 Seksuaalvägivallast rääkimine ja abi otsimine	23
5. Seksuaalvägivallaga seotud hoiakud	24
Kokkuvõte	28
Kokkuvõte inglise keeles	29
Kokkuvõte vene keeles	31
Kasutatud allikad	33
LISA 1	35

SOTSIAALMINISTEERIUM

Väljaanne on valminud Eesti Seksuaaltervise Liidu tellimusel.

Autorid: Kadri Soo, Made Laanpere, Hedda Lippus, Kai Part

Kujundus: Peep Ainsoo

Rahastatud projekti „Seksuaalvägivalla ohvrite abistamiseks laiapõhjalise koostöövõrgustiku loomine ja võimestamine“ vahenditest Norra finantsmehhanismist 2009–2014 rahastatud programmis „Kodune ja sooline vägivald“.

ISBN 978-9949-38-256-9

Väljaande andmete kasutamisel tuleb viidata allikale.

Saateks

Käesolev ülevaade koostati Eesti Seksuaaltervise Liidu projekti „Seksuaalvägivalla ohvrite abistamiseks laiapõhjalise koostöövõrgustiku loomine ja võimestamine“ raames, et analüüsida Eestis läbiviidud teadusuuringute põhjal seksuaalvägivalla levimust, riskirühmi, toimepanijaid, tagajärgi ja seksuaalvägivallaga seotud hoiakuid.

Seksuaalvägivald on Eesti ühiskonnas siiani varjatud probleem. Politseistatistika peegeldab vaid tühist osa tegelikest seksuaalvägivallajuhtumitest. Parema ülevaate saab uuringutest, kuid tuleb arvestada, et ka neis on seksuaalvägivalla alaraporteerimine sagedane.

Käesolev publikatsioon teeb kokkuvõtte seksuaalvägivallast Eestis seni läbiviidud uuringute põhjal. Ülevaade võimaldab paremini kaardistada lünki senistes teadmistes ning määratleda seksuaalvägivalla riskigruppe ja ohvrite vajadusi.

Ülevaade on teabematerjaliks eri valdkondades töötavatele spetsialistidele, kes puutuvad kokku seksuaalvägivalla all kannatanutega ja toimepanijatega, samuti teadlastele, ajakirjanikele, poliitikutele ja kõigile valdkonnast huvitatutele.

1. Seksuaalvägivalda käsitlevad uuringud Eestis

Käesolev ülevaade teeb kokkuvõtte Eestis pärast taasiseseisvumist läbi viidud seksuaalvägivalda kogemusi ja hoiakuid käsitlevatest originaaluuringutest ning nende tulemustest. Keskendume kvantitatiivsetele uuringutele, kus on küsitud inimeste hinnanguid seksuaalvägivalda kogemuste ja vägivallaga seotud hoiakute kohta. Analüüsid on välja jäetud praktikute ja ekspertide perspektiivist tehtud uuringud. Samuti ei ole analüüsi võetud prostitutsiooni kaasatute uuringuid sihtgrupi spetsiifilisuse (naistevastase vägivalda ohvrid laiemalt) tõttu.

Raporti koostamisel on kasutatud 28 uuringut, mis suuremal või vähemal määral käsitlevad seksuaalvägivaldaga seotud kogemusi ja hoiakuid (vt LISA 1). Enamik neist uuringutest keskendus teistele teemadele ning seksuaalvägivalda kogemusi käsitleti vaid ühe osana laiemast teemaderingist. Üksnes kolmes noorteuuringus (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004) ja ühes elanikkonna hoiakuid käsitlevas uuringus (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014) oli põhiteemaks seksuaalvägivald ning seksuaalsuse ja seksuaalvägivaldaga seotud hoiakud. Autoritele teadaolevalt on esimene uuring, kus küsiti seksuaalvägivalda ohvrikogemuste kohta, 1993. aastal läbiviidud ohvriuuring.

Analüüsi võetud uuringud võib teemade ja sihtgrupi järgi jagada üheksasse rühma.

- 1) **Kuriteoohvrite uuringud.** Siia kuuluvad viis ohvriuuringut (OVU 1993, 1995, 2000, 2004 ja 2009), millega taheti teada saada kuritegevuse ohvriks langemise levikut, õiguskaitseorganite tööga rahulolu ja turvatunnet täisealiste¹ (16–74-aastased) inimeste hulgas (Ahven, Kommel ja Tuisk 2010, Tartu Ülikool 2005). Vägivald, sh füüsilist ja seksuaalset, käsitleti uuringutes kui üht kuriteoliiki üldise kuritegevuse kontekstis. Seksuaalvägivalda juhtumeid küsiti esimestes ohvriuuringutes (1993–2004) ainult naistelt. Viimane ohvriuuring (2009; nimetatud ka turvalisuse uuringuks) erines eelnevatest, kuna selles esitati seksuaalvägivalda küsimusi ka meestele ning lisamooduliga mõõdeti paarisuhtevägivalda kogemusi (Paats 2010).
- 2) **Noorsoouuringud.**² Eestis on korraldatud kuus mahukat noorsoouuringut, mille üheks või peamiseks eesmärgiks oli kooliealiste noorte seksuaalkäitumise ja vägivallakogemuste väljaselgitamine. 1994. ja 1999. aasta KISS-uuringus (Papp 1997, Papp, Part ja Tõrik 2001) käsitleti lisaks seksuaalhariduse, reproduktiivtervise ning seksuaalsusega seotud teadmiste ja hoiakute teemadele ka vägivald. 1997–1998 toimus esimene üksnes seksuaalvägivalda ohvrikogemusi kaardistav uuring Tartumaal (Rosental ja Tilk 1999; edaspidi NOORED 1997). Seksuaalvägivalda kõige põhjalikumalt käsitlevaks uuringuks on aga 2003. aastal läbi viidud gümnaasiumiastme õpilaste küsitlus „Seksuaalsus ja seksuaalne väärkohtlemine“ (Soo ja Kutsar 2004; edaspidi NOORED 2003). Antud uuring oli osa rahvusvahelisest projektist, mis keskendus noorte seksuaalvägivalda võrdlevale uurimisele kuues Läänemere-äärses riigis (lisaks Eestile veel Norra, Rootsi, Loode-Venemaa, Leedu ja Poola; Mossige, Ainsaar ja Svedin 2007). Eestis uuriti ligi 2000 koolinoore seksuaalvägivalda kogemusi ohvri ja toimepanija perspektiivist, vägistamise müüte, kokkupuuteid prostitutsiooni ja pornograafiaga ning nendega seotud hoiakuid. Paar aastat hiljem viidi läbi antud uuringu metodoloogiline analoog erikoolides käivate ning hoolekandeesutustes elavate noorte seas (Soo 2005; edaspidi NOORED 2005). Seksuaalvägivalda kogemusi uuriti ka 2000. aastal korraldatud põhikooli vanema astme õpilaste küsitluses (Soo ja Soo 2002; edaspidi NOORED), mis keskendus peresisese laste väärkohtlemise leviku väljaselgitamisele.
- 3) **Vägivallakogemuste uuringud.** Alates 2001. aastast on Eestis korraldatud mõned uuringud eesmärgiga selgitada välja täiskasvanud elanikkonna (15/18–74-aastased) kokkupuude isikuvastase vägivaldaga, ohvrite profiil ning vägivalda võimalik mõju ohvriks. Esimeses kahes uuringus – „Pere- ja naistevastane vägivald“ (Pettai 2002) ja „Vägivald ja naiste tervis“ (Pettai ja Proos 2003) – käsitleti mehi

---

¹ Käesolevas analüüsis nimetatakse lihtsuse mõttes peamiselt 18-aastaste ja vanemate sihtgrupile suunatud küsitlusi täiskasvanute uuringuteks. Ehkki mõnedesse uuringutesse on kaasatud ka 15–17-aastased inimesed, on nende osakaal valimist väike ning üldiselt nende vastused eraldi ei esitleta.

² Uuringuid, mis on läbi viidud ainult kooliealiste noorte hulgas, nimetatakse edasises analüüsis noorte või noorsoouuringuteks.

ja naise, viimase uuringu raportis on esitatud tulemused ainult naiste kohta. Kahe järgneva uuringu valim hõlmas üksnes naise. Uuringus „Sünnitaja käitumine ja koduvägivald Eestis“ (Kase ja Pettai 2006) päriti äsja sünnitanud naistelt nende paarisuhte kvaliteedi ja -vägivalda kohta. Läbilõikeuuringus BIDENS 2010 (Lukasse jt 2014), mis viidi läbi kuues Euroopa riigis (Belgia, Island, Taani, Eesti, Norra ja Rootsi), uuriti rasedusaegse visiidi ajal naistelt, kas nad on kannatanud emotsionaalset, füüsilist või seksuaalset vägivalda ning selle seoseid hirmu ja sünnitushirmuga. Naiste vastu suunatud füüsilist, psühholoogilist, seksuaalset ja majanduslikku vägivalda kaardistati kõige põhjalikumalt üle-euroopalisel uuringus „Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring“ (FRA 2014). Esimeses kolmes mainitud uuringus käsitleti seksuaalvägivalda põgusalt, seevastu BIDENS uuring küsitles rasedate naiste seksuaalvägivalda kogemusi nii lapsena kui täiskasvanuna. FRA uuringus küsiti detailsemalt seksuaalvägivalda kogemuste kohta paarisuhtes ja väljaspool seda ning seksuaalse ahistamise juhtumite kohta.

- 4) **Terviseuuringud.** Kaks rahvastikupõhist läbilõikelist küsitlusuuringut viidi läbi 10-aastase intervalliga 16–44-aastase Eesti naiste hulgas: Eesti Naiste Tervise Uuring (ENTU) 2004 ja 2014 (Part jt 2007, Lippus jt 2015). Peale seksuaalsusega, rasedustumisvastaste vahenditega, seksuaaltervise teenustega ja lapsesaamisplaanidega seotud küsimuste olid küsimused vägivalda, sh seksuaalvägivalda kohta. Kaks suuremahulist rahvastikupõhist terviseuuringut viidi läbi ka 1996. ja 2006. aastal (Leinsalu jt 1996, Oja jt 2008), milles sisaldus üks küsimus seksuaalvägivalda kohta.
- 5) **Soolise võrdõiguslikkuse monitooringud (SVM).** 2005., 2009. ja 2013. aastal korraldati üle-eestiline elanikkonna küsitlus, millega kaardistati soolist võrdõiguslikkust ning ebavõrdsust puudutavaid hoiakuid, arvamusi ja kogemusi Eesti ühiskonnas (Derman jt 2006, Vainu jt 2010). Ühe teemana käsitleti monitooringutes seksuaalse ahistamise kogemusi tööl, kodus, koolis ja mujal (2013. aasta monitooringus uuriti seksuaalse ahistamise toimumist ainult töökohal; Karu jt 2014).
- 6) **Meeste uuring.** 2014. aastal viidi läbi esimene ulatuslik uuring, millega hinnati Eesti meeste hoiakuid ja käitumist seoses perelooma, tervise, hariduse omandamise, tööhõive ja rändega (Themmas jt 2015). Üheks alateemaks oli ka kokkupuude vägivallaga, sh seksuaalvägivald (Soo 2015).
- 7) **Tööelu tingimusi kaardistavad uuringud.** Antud rühma kuuluvad töötajaskonna hulgas läbi viidud uuringud, mille eesmärk oli mõõta töökorraldust, -tingimusi, tööga rahulolu ja teisi tööga seotud aspekte, sh kaardistada seksuaalset ahistamist kui üht töötaja diskrimineerimise liiki. Käesolevasse analüüsi on kaasatud neljas Euroopa töötingimuste uuring (European Working Conditions Survey, EWCS-4; Parent-Thirion jt 2007), mis viidi läbi 2005. aastal 31 Euroopa riigis, sh Eestis, ning 2010. aastal tehtud psühhosotsiaalsete riskide uuring, millega hinnati tööstressi ja psühhosotsiaalseid ohutegureid Eesti töötajate hulgas (Seppo jt 2010).
- 8) **Puudega inimeste uuring.** 2009. aastal korraldatud küsitlusega kaardistati 16-aastaste ja vanemate puudega inimeste toimetulekut, tööhõive, sotsiaalsed suhted, sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kasutamine, samuti vaimse, füüsilise ja seksuaalvägivalda kogemine puude tõttu (RAKE 2009).
- 9) **Elanike hoiakuid kaardistavad uuringud.** 2014. aastal korraldati täiskasvanud Eesti elanikkonnas küsitlus, et selgitada välja inimeste teadlikkust ja hoiakuid soopõhise vägivalda (pere- ja seksuaalvägivald) ja inimkaubanduse valdkonnas (TNS Emor 2014). Sealhulgas küsiti inimestelt mõningaid seksuaalvägivalda toimepanemise ja ohvritega seotud hoiakuid. Sama aasta (2014) lõpus viidi Eesti elanike hulgas läbi veebiküsitlus, mis keskendus tervenisti seksuaalvägivalda teemaatikale: kaardistati elanike teadlikkust seksuaalvägivalda mõistest ja tugiteenustest seksuaalvägivalda ohvritele ning hoiakuid seksuaalvägivalda teemal (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014).

2. Uuringutes kasutatud meetodika

Käsitletud uuringute meetodika oli erinev. Sihtgrupi moodustasid kas 15(16/18) kuni 74-aastased või vanemad tavaleibkonda kuuluvad inimesed,³ täisealised,⁴ viljakas eas naised,⁵ töötavad inimesed,⁶ puudega inimesed, rasedad või äsja sünnitanud naised.⁷ Meeste uuringu valim sisaldas 16–54-aastaseid isikuid. Noorsoouuringutes kuulusid sihtgruppi erineva õppeastme (põhikooli vanem aste,⁸ gümnaasium,⁹ abituurium¹⁰) ja koolitüübi (põhikool, gümnaasium, kutsekool) õpilased või institutsioonides elavad noored, kelle vanus varieerus peamiselt 14–20 eluaastani. Seega on uuringutes käsitletud vägivallakogemusi erinevates sihtrühmades ja tulemused pole alati võrreldavad.

Enamik Eestis korraldatud täiskasvanute uuringuid on läbi viidud sarnasel meetodil. Valimi koostamisel on kasutatud peamiselt Statistikaameti või mõne muu organisatsiooni andmebaase, mille alusel on moodustatud kihitatud juhuvalim, võttes esinduslikkuse tagamisel arvesse sihtgrupi soolist, vanuselist, piirkondlikku ja/või asumi tüüpide järgi jaotuvust. Pärast valimi territoriaalse mudeli kindlaks tegemist on leitud juhuslikult teatud arv valimipunkte ning lähteadressid. Edasi on toimunud küsitlus etteantud sammuga marsruutmeetodil. See tähendab, et uurija valis välja teatud reegli alusel majapidamised (nt iga kolmas maja vasakul pool tänavat) ning küsitles igas leibkonnas üht inimest. Sõltuvalt uuringu sihtgrupist ja eesmärgist oli sobiliku respondendi leidmiseks ette antud tingimused. Üldiselt rakendati vastaja valikul noorima mehe ning lähima sünnipäeva põhimõtet.

Teistest uuringutest erinevad 2009. aasta ohvriuring, Eesti Terviseuuringud, puudega inimeste uuring, meeste uuring, Eesti Naiste Tervise Uuringud, veebiküsitlus hoiakute kaardistamiseks ning rasedate ja sünnitanute uuringud. Ohvriuringus moodustati isikupõhine esinduslik juhuvalim rahvastikuregistri, puudega inimeste uuringus aga Sotsiaalkindlustusameti andmete põhjal, väljavalitud isikut küsitleti tema kodus. Naisteuuringutes moodustati rahvastikuregistri põhjal juhuvalim ja uuring viidi läbi anonüümse postiküsitlusena. Meeste uuringus saadeti rahvastikuregistri põhjal välja valitud inimestele kiri palvega täita küsimustik kas elektrooniliselt või paber kandjal. Sünnitanute uuringus küsitleti neljas Eesti haiglas ühe aasta jooksul sünnitanud naise. BIDENS uuringusse kaasati naise tavapärase sünnituseelse visiidi käigus viies Eesti ravisutuses raseduse suurus 17–28 nädalat. Veebiküsitluses kasutati veebipaneeli, kuhu olid koondatud 15–74-aastased internetikasutajad.

Küsitlemismeetodina kasutati kõige laialdasemalt silmast-silma struktureeritud intervjuud. Sel juhul esitab küsitaja uuritavale küsimusi (sh ka seksuaalvägivalda juhtumite kohta) ning märgib vastused ise ankeeti või sisestab arvutisse. Intervjuumeetod on küll efektiivne keerukate küsitluste puhul, kuid tundlike teemade korral võib pärssida inimesi avameelselt vastama (Kapur ja Windish 2011). 2009. aasta ohvriuringu paarisuhtevägivalda mooduli puhul, Eesti Naiste Tervise Uuringutes, BIDENS uuringus ja sünnitajate uuringus tuli vastajal endal täita anonüümset ankeet. Veebiküsitluses täitsid uuritavad küsimustiku interneti teel.

Noorsoouuringutes moodustati riiklike haridusasutuste andmete põhjal koolide klastervalim, esinduslikkuse tagamisel arvestati koolide õppekeelt (eesti/vene), koolitüüpi (kutsekool/gümnaasium/põhikool vms), klassi suurust ja/või geograafilist piirkonda. Eraldi klasterites tehti juhuslik valik. Noorte uuringutes kasutati üksnes ankeetküsitluse meetodit. Noored täitsid ankeedi klassiruumis koolitunni ajal. Institutsioonides elavate noorte uuringus (Soo 2005) leiti asenduskodud juhuvaliku meetodil arvestades asutuse põhilist suhtluskeelt, kasvandike vanust ja geograafilist piirkonda. Kasvatusraskustega noorte erikoolidest ja laste turvakodudest kaasati kõik asutused, mille juhtkond nõustus uuringu läbiviimisega.

---

³ Ohvriuringud, Soolise võrdõiguslikkuse monitooringud, Pere- ja naistevastane vägivald, Vägivald ja naiste tervis, elanikkonna hoiakute uuringud, terviseuuringud.

⁴ Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring.

⁵ Eesti Naiste Tervise Uuring 2004 ja 2014.

⁶ Psühhosotsiaalseid ohutegureid kaardistav uuring, Neljas Euroopa töötingimuste uuring (EWCS-4).

⁷ BIDENS uuring, Sünnitaja käitumine ja koduvägivald Eestis.

⁸ Epidemioloogiline uuring laste väärkohtlemise preventsiiooniks Eestis, KISS 1999.

⁹ Seksuaalsus ja seksuaalne väärkohtlemine.

¹⁰ Lapse seksuaalne väärkohtlemine Eestis.

Uuringus osalemine oli vabatahtlik ja anonüümne. Lõpliku valimi suurus varieerus 272 respondendist erikoolides ja laste hoolekandeesutustes elavate noorte uuringus kuni 6434 viimases Eesti Terviseuuringus. Enamasti jäi vastajate arv 1000–1500 inimese vahele.

3. Seksuaalvägivalla definitsioon

3.1 Seksuaalvägivalla määratlemine rahvusvaheliselt

Seksuaalvägivalla (ingl. k. *sexual violence*) definitsioone võib teemakohases kirjanduses, dokumentides ja uuringutes leida erinevaid – see muudab sageli võrdluse keeruliseks. Peale seksuaalvägivalla nimetuse kasutatakse veel erinevaid termineid nagu seksuaalrünnak (ingl. k. *sexual assault*), seksuaalne kuritarvitamine/sundus (ingl. k. *sexual coercion*), seksuaalne väärkohtlemine (ingl. k. *sexual abuse*). Seejuures esineb inglisekeelsete terminite mitmetähenduslikke tõlkeid, nt ingl. k. *sexual abuse* on tõlgitud eesti keelde nii seksuaalse väärkohtlemise, ahistamise kui seksuaalvägivallana. Mida detailsemalt on vägivalla kohta küsitud, seda lihtsam on inimesel seda ära tunda ja uurijatel võrrelda. Juriidilised määratlused erinevad sageli meditsiinilistest. Eelöeldut silmas pidades kasutame käesolevas väljaandes üldmõistet „seksuaalvägivald“, lähtudes alltoodud Maailma Terviseorganisatsiooni määratlusest.

Maailma Terviseorganisatsiooni definitsiooni kohaselt on **seksuaalvägivald** igasugune seksuaalvahekord või seksuaalvahekorda astumise katse, soovimatud seksuaalse alatooniga märkused või lähenemiskatsed või muul moel isiku seksuaalsuse vastu sunni abil toimepandud teod teise isiku poolt sõltumata tema suhtest ohvriga ükskõik millises kohas, sh kodus, tööl või mujal (Jewkes, Sen ja Garcia-Moreno 2002).

Seksuaalvägivallale on iseloomulik, et see ei põhine vastastikusel kokkuleppel. Niiöelda „nõusolek“ (ingl. k. *false agreement*) seksuaaltegevuseks võidakse saavutada kehalise vägivallaga või sellega ähvardamisega, hirmutamise, psühholoogilise survega, manipuleerimisega või väljapressimisega, kasust ilmajätmise ähvardustega (nt edutamine tööl, hea hinne jmt). Peale selle, vaba nõusolekut seksuaaltegevuseks ei ole suutelised andma ka abitus seisundis inimesed (haiged, alkoholi või teiste uimastite mõju all, intellektipuudega). Sellisel juhul ei mõisteta toimunu tähendust ega olla võimelised väljendama oma nõusolekut või keeldumist. Sellistes tingimustes saavutatud „nõusolek“ ei võrdu vabalt antud nõusolekuga ja selline seksuaaltegevus ei ole konsensuslik (Jewkes, Sen ja Garcia-Moreno 2002).

Seksuaalvägivald on nii vägistamine (sh kooselus, kohtingul ja võõraste poolt) kui ka muudest seksuaaltoimingutest osa võtma sundimine. Seksuaalvägivalla üks vorme on seksuaalne ahistamine (ingl. k. *sexual harassment*) – so mis tahes soovimatu sõnaline, mittesõnaline või füüsiline seksuaalse olemusega käitumine või tegevus, mille eesmärk või tegelik toime on isiku väärkuse alandamine luues häiriva, ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/54/EÜ). Seksuaalvägivallaks loetakse ka prostitutsioonile sundimist, inimkaubandust seksuaalse eksploatatsiooniga, sunniviisilist pornograafia tootmises osalemist, laste seksuaalset ärakasutamist, sundabielusid (sh laste abielusid), sunniviisilist rasedust, aborti või steriliseerimist, neitsikkuse tõestamise sündi, naiste suguelundite moonutamist (mutilatsioon) ja muid, peamiselt naistevastase vägivalla ilmingud.

Seksuaalne ahistamine on Maailma Terviseorganisatsiooni määratluse kohaselt seksuaalvägivalla üks vorme. Euroopa inimõiguste amet oma naistevastase vägivalla uuringus (FRA 2014) käsitleb seksuaalset ahistamist eraldi peamiselt seetõttu, et inimeste arusaam seksuaalsest ahistamisest on erinev, kajastades valdavaid sotsiaalseid ja kultuurilisi väärtusi, soorollide ning sugudevahelise käitumise norme. Seetõttu on oluline defineerida ka seksuaalne ahistamine, et saavutada ühtne arusaam seksuaalse ahistamise tähendusest. Seksuaalse ahistamisena määratletakse füüsilist ahistamist (mittesoovitud puudutused, kallistused või suudlused), verbaalset ahistamist (seksuaalse alatooniga solvavad märkused või naljad, kohatud ettepanekud kohtinguteks, pealetükkivad ja solvavad küsimused eraelu või välimuse kohta), mitteverbaalset ahistamist (kohatud ja hirmutavad pilgud või irvitused; seksuaalse sisuga solvavate piltide, fotode või kingituste näitamine või saatmine; enda siivutult näitamine; vastu tahtmist pornograafilist materjali vaatama

sundimine) ja küberahistamist (soovimatud seksuaalse sisuga ja solvavad e-mailid või sõnumid; solvavad kohatud lähenemiskatsed sotsiaalvõrgustikus). Teisiti öeldes on seksuaalne ahistamine igasugune mitte-soovitud pealetükkiv seksuaalne tähelepanu.

Käesolevas ülevaates lähtuvad autorid seksuaalvägivalla määratlemisel Maailma Terviseorganisatsiooni definitsioonist ja seksuaalvägivalla all mõistetakse igasugust seksuaalse iseloomuga tegu, **mis ei põhine vastastikusel kokkuleppel** (ei ole konsensuslik).

3.2 Seksuaalvägivalla määratlemine Eesti uuringutes

Eestis läbiviidud uuringutes on kasutatud erinevaid mõisteid ja definitsioone nii seksuaalvägivalla kui seksuaalse ahistamise kohta. Küsimustikes võib kohata termineid nagu „(seksuaal)vägivald, seksuaalne ahistamine, seksuaalne väärkohtlemine, vägistamine, vägistamiskatse ja seksuaalselt haavav rünnak“, kusjuures osad neist on vastajale lahti seletatud, mõned aga jäetud uuritava enda defineerida. Ka uuringuraportites leidub lai valik nimetusi, mis kattuvad seksuaalvägivalla ja ahistamisega. Tähelepanuväärne on, et ka sarnaste käitumisviiside nimetamisel kasutatakse erinevaid termineid. Näiteks peetakse esimestes ohvriuringutes pealetükkivat seksuaalset käitumist, vägistamist ja selle katset seksuaalseks ahistamiseks või intsidendiks (Saar jt 2003, Tartu Ülikool 2005). Eesti Terviseuuringutes (Leinsalu jt 1996, Oja jt 2008) esitatakse vaid lakooniline küsimus seksuaalse ahistamise kohta täpsustamata, mida selle all mõeldakse. KISS 1999 uuringus (Papp, Part ja Tõrik 2001) nimetatakse vägistamist ja vägistamiskatset seksuaalvägivallaks, abiturientide uuringus (Rosental ja Tilk 1999), BIDENS uuringus, ENTU 2014 ja meeste uuringus tuuakse ära üksikasjalik kirjeldus erinevate seksuaalvägivalla ilmingute kogemise kohta, nimetades kõiki ühiselt seksuaalseks väärkohtlemiseks. Seksuaalse väärkohtlemise mõistet kasutatakse enamasti noorsoouuringutes seksuaalvägivalda/ahistamist käsitlevate küsimuste sissejuhatavas tekstis. Väärkohtlemist selgitatakse seal kui igasugust ebameeldivust tekitavat seksuaalse sisuga tegu (Soo ja Soo 2002) või solvavat seksuaalset tähelepanu, ahistamist ja vägivalda (Rosental ja Tilk 1999). Tekib küsimus, kui võrd sarnaselt said noored aru seksuaalse väärkohtlemise tähendusest, eriti kui seda seletati teiste terminitega (seksuaalne ahistamine, vägivald).

Seksuaalvägivallaks peetakse uuringutes enamasti ähvarduste, (füüsilise) jõu või haiget tegemiseiga seksuaalvahekorda/suguühtesse sundimist (Paats ja Tuisk 2010, Part jt 2007), seksuaalvahekorra üritamist vastu tahtmist (Pettai ja Proos 2003, RAKE 2009) ning vastu tahtmist muudes seksuaaltegevustes osalema sundimist (Part jt 2007). Vägivallaks nimetatakse veel olukordi, kus inimest on sunnitud osalema seksuaalses tegevuses, millest ta ei olnud võimeline keelduma või millega ta nõustus, kartes, et keeldumise korral tehakse midagi halba (FRA 2014).

Seksuaalse ahistamisena on uuringutes määratletud mittesoovitud seksuaalse sisuga suulised, kirjalikud, visuaalsed ja füüsilised tegevusviisid, mida inimene tajub ebameeldiva või häirivana. Ahistavate käitumisviiside loetelu sisu ja pikkus varieerub uuringuti oluliselt, mõjutades niiviisi nähtust kogenute määra. Kokkuvõtvalt peetakse seksuaalseks ahistamiseks igasuguseid seksuaalse sisuga ettepanekuid, sh ettepanek vahekorda astumise kohta, häirivaid märkusi, nalju, žeste, telefonikõnesid, (elektroonilisi) kirju ja sõnumeid, ebameeldivaid puudutusi, kallistusi jm lähenemiskatseid (Derman jt 2006, FRA 2014, Paats ja Tuisk 2010, Papp, Part ja Tõrik 2001, Vainu jt 2010). Seksuaalseks ahistamiseks loetakse ka pornograafilise materjali vaatama sundimist ning teisele inimesele vastu tema tahtmist suguelundite näitamist (FRA 2014).

Eelnev näitab, et nii uurijatel kui ka vastajatel puudub ühtne arusaam, milliseid termineid nähtuse kohta kasutada ja kuidas seda klassifitseerida. Samas on ka Eestis uuringuid, milles on vägivalla kohta küsitud detailselt ja sarnaselt ning tulemused on võrreldavad (nt BIDENS, ENTU 2014 ja meeste uuring 2014, Soolise võrdõiguslikkuse monitooringud 2005 ja 2009). Ülevaate koostajad soovivad kasutada edaspidi ühesugust ja võrreldavat metoodikat ning detailseid küsimusi, et minimeerida vägivallast erinevalt arusaamise mõju.

Teine oluline segadust tekitav probleem on vanus seksuaalvägivalla kogemisel, täpsemalt seksuaalvägivalla määratlemine täiskasvanu- ja lapseas. Maailma Terviseorganisatsioon on hiljuti soovitanud kasutada järgmist jaotust vägivalla kohta elukaarel: väikelapseiga (0–4 aastat), lapseiga ja varane noorukiiga (5–14

aastat), noorukiiga ja varane täiskasvanuiga (15–25 aastat); täiskasvanuiga (≥ 26 aastat). Selle jaotuse aluseks on asjaolu, et neis vanusrühmades esinev seksuaalvägivald on sarnase muustriga ning sarnased on ka riskitegurid, ennetus ja abi (WHO 2010). Erinevates uuringutes varieerub oluliselt vanusepiir lapse- ja täiskasvanuea vahel, raskendades niiviisi tulemuste võrdlemist. Näiteks algab BIDENS, ENTU 2014 ja meeste uuringus täiskasvanuiga 18. eluaastast, FRA uuringus aga 15. eluaastast. Noorsoouuringutes on küsitletud seksuaalvägivalda kogemuste kohta elu jooksul 14–20-aastastelt, mistõttu sisaldavad tulemused vägivallajuhtumeid, mis on aset leidnud nii alaealisena kui ka täiskasvanuna.

Järgnevas Eestis läbiviidud uuringute analüüsis peavad autorid seksuaalvägivaldaks Maailma Terviseorganisatsiooni poolt esitatud määratlust, tulemuste esitamisel eristades seksuaalset ahistamist vastavalt FRA 2014 uuringule. Sellest lähtutakse ka selliste uuringute tulemuste kirjeldamise puhul, kus kasutati situatsioonide nimetamisel teistsuguseid termineid (nt väärkohtlemine). Detailsem ülevaade selle kohta, millise sõnastusega küsimustega on uuringutes seksuaalvägivalda uuritud, on toodud lisa 1.

4. Seksuaalvägivalda kogemused

4.1 Seksuaalvägivalda levimus

Järgnevalt antakse ülevaade seksuaalvägivalda levimusest Eesti elanike seas. Kõigepealt analüüsitakse, kui paljud inimesed on kokku puutunud seksuaalvägivaldaga nooruki- või täiskasvanueas (kas alates 15. eluaastast või 18. eluaastast) ning lapsepõlves, seejärel käsitletakse seksuaalvägivalda ohvriks langemist lühema perioodi jooksul (nt viimane 12 kuud). Eraldi alaosas analüüsitakse inimeste kogemusi seksuaalse ahistamisega.

Tabel 1. Seksuaalvägivalda levimus Eesti elanike hulgas (%)

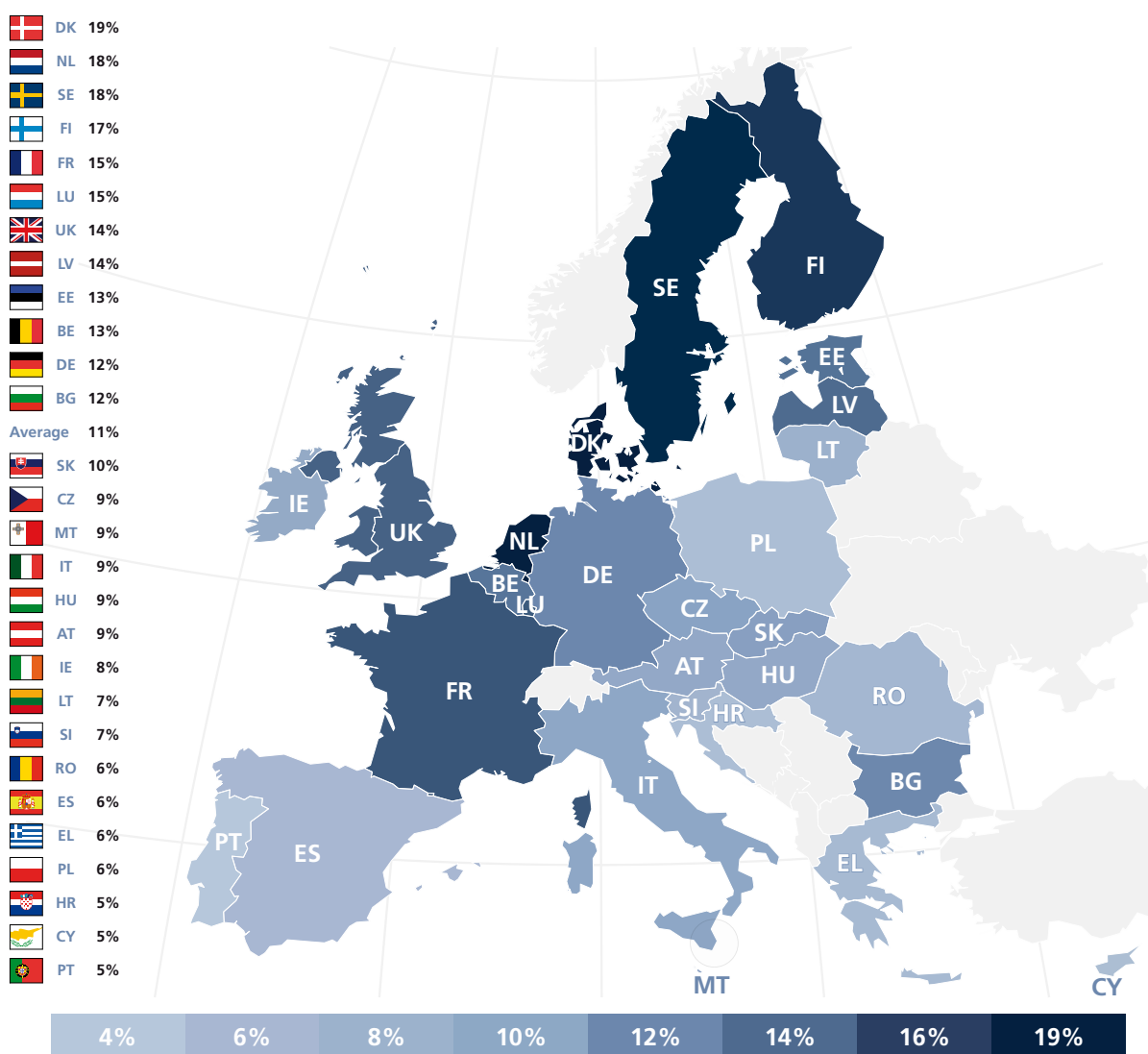
Uuring	Periood	Naised	Mehed
FRA 2014	Enne 15. eluaastast (18-aastase või vanema inimese poolt)	10,0	–
FRA 2014	Alates 15. eluaastast	13,0	–
ENTU 2014	Enne 18. eluaastast	15	–
ENTU 2014	Alates 18. eluaastast	3,9	–
BIDENS 2010	Enne 18. eluaastast	11,3	–
BIDENS 2010	Alates 18. eluaastast	5,3	–
Meeste uuring 2014	Enne 18. eluaastast	–	2,5
Meeste uuring 2014	Alates 18. eluaastast	–	[0,9]
NOORED 2003	Elu jooksul (noored vanuses 16–20)	9,6	2,0
NOORED 2000	Elu jooksul (noored vanuses 14–16)	5,0	1,2
KISS 1999	Elu jooksul (noored vanuses 14–17)	5,7	1,1
NOORED 1997	Elu jooksul (noored vanuses 16–19)	18,0	[6]
Pere- ja naistevastane vägivald 2001	Viimase 12 kuu jooksul	2,0	..
Vägivald ja naiste tervis 2003	Viimase 12 kuu jooksul	4,0	..
ENTU 2004	Viimase 12 kuu jooksul	5,6	–
FRA 2014	Viimase 12 kuu jooksul	2,0	–

Märkused: Seksuaalvägivald tähendab siin ähvardamise/sunniga seksuaalvahekorras või seksuaalses tegevuses osalemist, vägistamiskatset, vägistamist, seksuaalses tegevuses osalema nõustumist, kartes, et keeldudes võib midagi juhtuda, noorsoouuringutes ka alasti poseerima, oma suguelundeid näitama ja lahti riietuma sundimist, BIDENS ja ENTU 2014 uuringus ka pornograafilist filmi vaatama või selles osalema sundimist ja vastu tahtmist suguelundite katsumist. „–“ - sihtgruppi ei ole uuritud; „...“ - sihtgruppi kohta ei ole andmeid esitatud või neid ei ole esitatud ohvrite väiksest arvust tingitud näitaja ebausaldusvääruse tõttu; „[ ]“ sihtgruppi kohta on andmed esitatud, kuid ohvrite väikesest arvust tingituna on näitaja ebausaldusväärne.

Tabelisse 1 on koondatud uuringute tulemused täiskasvanute ja noorte seksuaalvägivalda kogemuste kohta. Andmetest selgub, et 15. eluaastast alates on iga kaheksas naine (13%) enda hinnangul kogenud seksuaalvägivalda (FRA 2014). BIDENS uuringu ja ENTU 2014 põhjal selgub, et alates 18. eluaastast on seksuaalvägivalda kogenud umbes 5–6% naistest. Tulemuste erinevust selgitab erinev vanuse alampiir (15 vs 18 eluaastat), millele paluti uuringutes kogemuste hindamisel mõelda. Võib arvata, et teismeliseiga on seksuaalvägivalda puhul riskiteguriks. Selles eas toimub suur osa seksuaalvägivaldast nn kohtinguvägivaldana.

Eesti naistevastase seksuaalvägivalda levimuse näitaja on paari protsendipunkti võrra kõrgem 28 Euroopa Liidu riigi keskmisest (11%), jäädes üsna samasse suurusjärku Belgia, Saksamaa, Bulgaaria, Läti ja Ühendkuningriigi näitajaga (FRA 2014). Kõige kõrgem on seksuaalvägivalda kogenud naiste osakaal Põhja-Euroopas ning Hollandis (17–19%), väikseim aga mitmes Lõuna- ja Ida-Euroopa riigis, nagu Portugal, Küpros, Horvaatia, Poola, Kreeka ja Hispaania (4–6%). Selline tulemuste varieeruvus riigiti ei tähenda niivõrd seksuaalvägivalda esinemise geograafilist erinevust, vaid pigem viitab see riikidevahelistele erinevustele soolises võrdõiguslikkuses, naistevastase vägivalda avalikkuses kajastamise ulatuses ja kogukonnas rääkimise kommetest (FRA 2014). Teisiti öeldes, mida võrdõiguslikum on ühiskond, seda tõenäolisemalt käsitletakse naistevastase vägivalda juhtumeid avalikult. See omakorda soodustab vägivallakogemustest teatamist uuringutes osalemisel, politseile ja pereringis.

Joonis 1. Alates 15. eluaastast seksuaalvägivalda kogenud naised Euroopa Liidus (%)

Allikas: Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring, FRA 2014

Eestis on lapsepõlves või noorukieas (kuni 18–20 eluaastat) kogenud vähemalt üht seksuaalvägivalla situatsiooni 5–18% tüdrukutest (tabel 1; FRA 2014, Papp jt 2001, Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004, Soo ja Soo 2002, Lukasse jt 2014, Lippus jt 2015). Erinevus vägivalla kogemise osakaalus võib olla tingitud erinevustest küsitlismetoodikas, valimis, seksuaalvägivalla küsimuse sõnastuses ja situatsioonide arvus. Noorte kogemusi situatsiooniti analüüsid selgub, et 5–7% 16–20-aastastest tütarlastest on elu jooksul sunnitud olema seksuaalvahekorras (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004), 8–12% on püütud vägistada või nendega on üritatud alustada suguühet mittevastuvõetaval viisil (Rosental ja Tilk 1999). Tütarlastest 4% on sunnitud ennast rahuldama kellegi teise juuresolekul (Soo ja Kutsar 2004). Mõnda üksikut noort on sunnitud lahti riietuma, oma suguelundeid näitama ning alasti poseerima (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Soo 2002). BIDENS ja ENTU 2014 uuringu kohaselt on umbes 1% naistest langenud seksuaalvägivalla ohvriks nii lapsepõlves kui ka täiskasvanuna. Antud tulemus näitab, kuidas lapsena kogetud seksuaalvägivallad võib muuta inimese haavatavaks ning suurendada vägivalla taaskogemise riski täiskasvanueas.

Ühe aasta jooksul on seksuaalvägivallaohvriks langenud umbes 2–6% 15/18-aastastest ja vanematest naistest (FRA 2014, Pettai 2002, Pettai ja Proos 2003, Part jt 2007). Esimeste ohvriuuringute (OVU 1993–2004) tulemused (Tartu Ülikool 2005), mille järgi on viieaastase perioodi jooksul kogenud seksuaalvägivalla kuni 1% naistest, lähevad vastuollu teiste uuringute tulemustega. Tõenäoliselt on ülimald osakaal esimestes ohvriuuringutes tingitud seksuaalvägivallaga kokkupuutumise uurimisest üldise kuritegevuse kontekstis, mis võib meelestada vastajat teatama eelkõige raskematest või politseisse teatatud juhtumitest. Ohvriuuringutes küsimuse sissejuhatavas tekstis olev verb „kallale tungima“ võib suunata inimest mõtlema kellegi jõhkrale rünnakule seksuaalse ärakasutamise eesmärgil, ent enamik seksuaalvägivalla juhtumeid ei sisalda üldse füüsilise jõu tarvitamist. Kirjeldatud sõnastus võis välistada vastustes olukorrad, kus inimest survestati muul moel (mittefüüsilise vägivalla abil) osalema seksuaaltegevuses. Pealegi viidi uuring läbi intervjuumeetodil, mis võib ka mõjutada tundlikele teemadele vastamist.

Meeste seksuaalvägivalla kogemusi on mõõdetud üksikutes täiskasvanute uuringutes (tabel 1). Tulemuste järgi on vähesed mehed puutunud täiskasvanuna kokku seksuaalvägivallaga (Pettai 2002, Soo 2015), mille põhjal ei ole võimalik teha üldistusi. Noorsoouuringute ja meesteuuringu andmetel on mõni protsent (1–3%) poistest kogenud lapsepõlves või noorukieas vähemalt ühte seksuaalvägivallajuhtumit. Erinevate uuringute andmetel ei ole ükski noormees või siis on mõni üksik kogenud vägistamist või selle katset (Rosental ja Tilk 1999, Soo 2015, Soo ja Kutsar 2004, Soo ja Soo 2002).

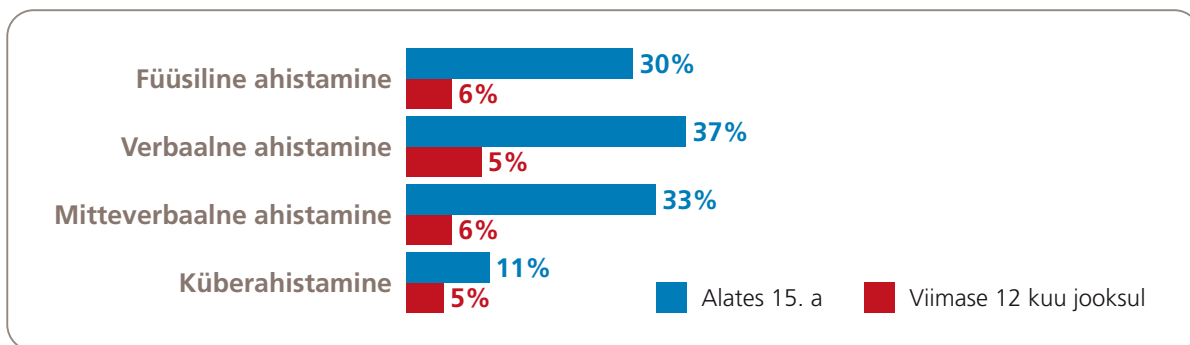
Puuetega inimestest on kogenud kolme aasta jooksul puude tõttu seksuaalvägivalla ligi 2% (RAKE 2009).

4.1.1 Seksuaalse ahistamise levimus

Tulemused täiskasvanud elanike seksuaalse ahistamise kohta varieeruvad suuresti erineva uurimismetoodika tõttu. Sellest hoolimata võib täheldada, et seksuaalne ahistamine on levinud probleem ning sellega puutuvad kokku eelkõige naised. Üle-euroopalise naistevastase vägivalla uuringu (FRA 2014) andmetel on Eestis umbes pooled (53%) naised alates 15. eluaastast ning 16% naistest ühe aasta jooksul kogenud vähemalt üht seksuaalse ahistamisena käsitletavat situatsiooni (Euroopa Liidu keskmised näitajad on vastavalt 55% ja 18%; FRA 2014). Kõige rohkem (37% elu jooksul) kogeti verbaalset seksuaalset ahistamist, sh näiteks seksuaalse alatooniga solvavate naljade tegemine, ebameeldivad märkused eraelu kohta ja sündsusetud ettepanekud kohtinguks (vt joonis 2). Naistest 30% on kogenud elu jooksul füüsilist seksuaalset ahistamist (st mittesooitud puudused, kallistused, suudlused) ning umbes samapalju on neid, kes on kogenud mitteverbaalset ahistamist (nt seksuaalse sisuga solvavate piltide, kingituste saatmine, siivutult eksponeerimine, pornograafilise materjali vaatama sundimine). Iga kümnes naine on kokku puutunud ahistamisega küberkeskkonnas.

Kahe aastakäigu Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu (SVM 2005 ja 2009) tulemused näitavad vastassoost isiku poolt toime pandud seksuaalse ahistamise osakaalu püsivust suhteliselt samal tasemel (Derman 2006, Vainu jt 2010). Mõlemal aastal teatas 31% naistest vähemalt ühe ahistamise situatsiooni kogemisest küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul. Mehed puutusid seksuaalse ahistamisega kokku vähem kui naised, ent nende osakaal on ajaga veidi tõusnud – 19%-lt 2005. aastal 22%-le 2009. aastal. Analüüsid

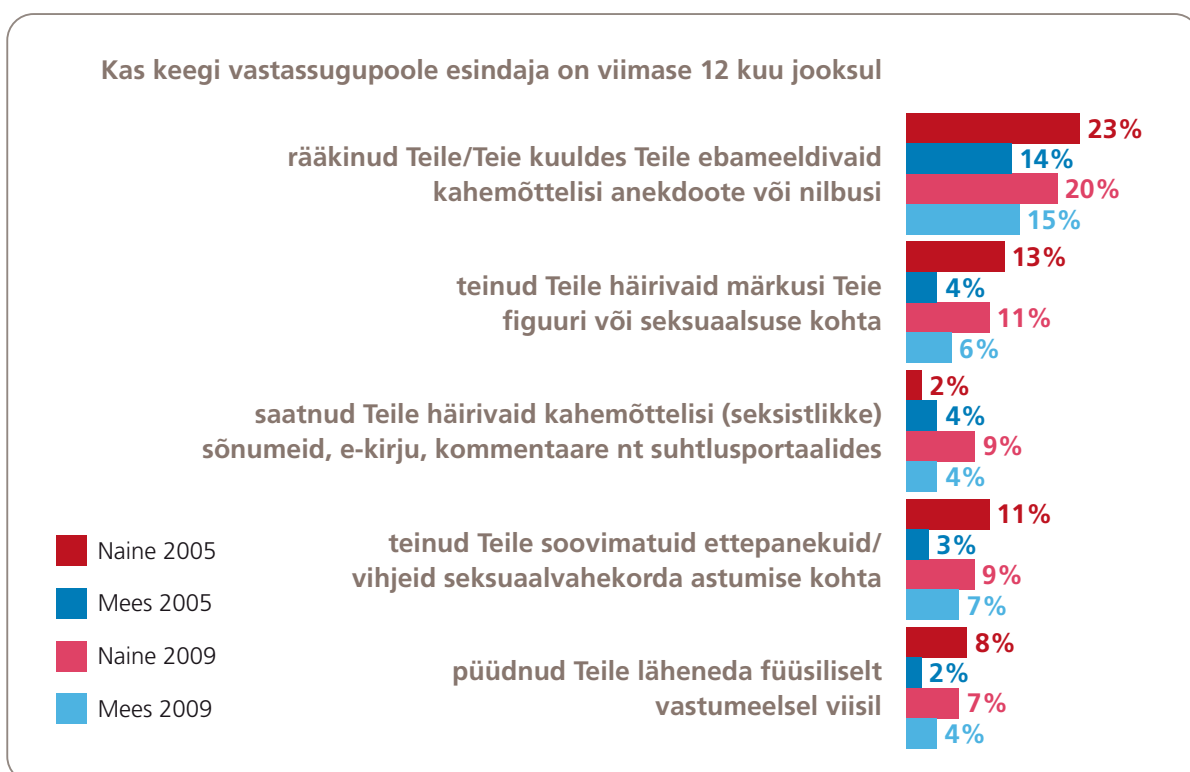
Joonis 2. Seksuaalse ahistamise eri liike kogenud naised (%)

Allikas: Naistevastase soolise vägivalda andmebaas, Eesti andmed, FRA 2014.

meeste ja naiste ahistamiskogemusi situatsiooniti, ilmneb, et naised on ebaseeldivatest verbaalsetest situatsioonidest (nt kahemõttelised naljad, ettepanekud vahekorda astumiseks) ja füüsilisest lähenemisest teatanud viimasel uuringuaastal paari protsendipunkti võrra vähem kui eelneval uuringuaastal, samas on küberahistamist kogenute osakaal oluliselt tõusnud (2%-lt 9%-le), mis võib olla seotud mobiilteenuste ja internetivõimaluste aktiivsema kasutamisega (joonis 3). Meeste seas on ahistamist kogenute suhtarv 2009. aastaks peaaegu iga uuringus kirjeldatud situatsiooni puhul veidi tõusnud. Sellega seoses on vähenenud ka soolised erinevused, eriti paistab see silma liikide puhul nagu soovimatud ettepanekud vahekorda astumiseks ja figuuri või seksuaalsust puudutavate häirivate märkuste tegemine. Kirjeldatud muutus võib viidata pigem meeste teadlikkuse tõusule seksuaalsest ahistamisest, kui nende ahistamise intensiivistumisele.

Joonis 3. Vastassoost isiku seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul (%)

Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitoriing 2005 ja 2009.

Sarnaselt täiskasvanutele on paljusid noori elus seksuaalselt ahistatud. Noorte kogemustepagasi järgi on sagedasemateks ahistamise liikideks solvavad seksinaljad ja kommentaarid. Näiteks on umbes pooled abituriumis õppivad neid ja viiendik noormeestest teatanud vähemalt ühest juhtumist enda elus, kui neile on räägitud ebaseeldivaid nalju seksist või tehtud nende soole viitavaid solvavaid märkusi ja ettepanekuid

(tabel 2; NOORED 1997; Rosental ja Tilk 1999). 2000. aasta 14–16-aastaste noorte uuringust (NOORED 2000; Soo ja Soo 2002) ilmses, et enam kui pooltele poistele (52%) ja tüdrukutele (58%) on tehtud solvavaid märkusi ja siivutuid ettepanekuid. Selles uuringus aga puudus küsimuse sõnastuses viide uuritava soole (vt ka LISA 1), mistõttu ei ole antud küsitluse tulemused eespool mainitud abiturientide uuringu tulemustega päris võrreldavad. Pealegi võib kahtlustada, et hoolimata küsimuse sissejuhatavas lõigus esitatud soovitusel lähtuda vastamisel seksuaalse väärkohtlemise definitsioonist võisid osad põhikooli lõpuastme õpilased samastada verbaalse seksuaalse ahistamise psühholoogilise vägivallega. See võib selgitada ahistamisega kokkupuutunute kõrget osakaalu 14–16-aastaste poiste ja tüdrukute hulgas (NOORED 2000). Seksuaalvägivalda (väärkohtlemise, ahistamise) teema oli sel ajal üsna tundmatu, sellest ei räägitud meedias ega käsitletud kooliprogrammides. Seetõttu võis noorte teadlikkus probleemist olla madal ning raskendada erinevate vägivallaliikide eristamist üksteisest.

Solvavaid vihjeid ja ettepanekuid suguühteks (sh pakkudes selle eest raha) on tehtud igale neljandale kooli lõpetavale neiuks ja 3% noormeestest (NOORED 1997). NOORED 2000 uuringu tulemused lahknevad NOORED 1997 küsitluse tulemustest, kuna esimese puhul on märgatavalt rohkem tüdrukuid (30%) ja eriti poisse (17%), kellele on tehtud mittesoovituid ettepanekuid vahekorda astumiseks. Üsna paljud noored on

Tabel 2. Noorte seksuaalse ahistamise kogemused elu jooksul (%)

Situatsioonid	NOORED 1997 (N=494; 16–19.a)		NOORED 2000 (N=874; 14–16.a)		NOORED 2003 (N=1943; 16–20.a)	
	Poisid	Tüdrukud	Poisid	Tüdrukud	Poisid	Tüdrukud
Solvavad naljad ja soole viitavad märkused						
(a) Keegi tegi solvavaid vihjeid või märkusi (sinu sugu silmas pidades)	[2]	21	52	58	–	–
(b) Keegi tegi (sinu soole viidates) solvavaid komplimente	[6]	18			–	–
(c) Keegi tegi siivutuid ettepanekuid (sinu soole viidates)	[6]	31			–	–
(d) Keegi rääkis sulle solvavaid nalju seksist	10	19	–	–	–	–
Vihjed ja ettepanekud suguühteks						
(e) Keegi on teinud sind solvanud vihjeid suguühteks	[2]	12	16	29	–	–
(f) Teinud sind solvanud ettepaneku suguühteks	[2]	14			–	–
(g) Keegi on teinud sind solvanud ettepaneku suguühteks, pakkudes selle eest raha	[1]	16	[3]	8	–	–
Ahistav jälitamine						
(h) Keegi kiusas sind korduvate telefonikõnedega	24	27	9	18	–	–
(i) Keegi kiusas sind korduvate solvavate kirjadega	[2]	[2]			–	–
(j) Keegi on sinu soovi vastaselt sinu järel käinud, sind tänaval jälitanud	[7]	17	[4]	16	–	–
Mitteverbaalne ahistamine						
(k) Keegi on sundinud sind vaatama pornograafilist materjali (pilte, ajakirju, filme jne.)	[1]	[2]	[1]	[1]	–	–
(l) Keegi on näidanud vastu sinu tahtmist oma suguelundeid	[5]	27	[1]	5	8	13
Füüsiline ahistamine						
(q) Keegi otsis sinuga sihilikult füüsilist kontakti, n-ö kippus käperdama	[14]	64	–	–	9	38

Märkused: Märkused: „–“ - situatsiooni kohta ei ole uuringus küsitud; „[ ]“ - ohvrite väikesest arvust tingituna on näitaja ebausaldusväärne.

kogenud ka ahistava jälitamisenä käsitletavaid situatsioone. Umbes kümnendik noorema (NOORED 2000) ning neljandik vanema vanusrühma poistest (NOORED 1997) ning 18% noorema ja 27% vanema vanusgrupi tüdrukutest on puutunud kokku korduvate telefonikõnede ja kirjadega kiusamisega. Tänaval on jälitatud igat kuuendat tüdrukut.

Erinevate uuringute järgi on 5–27%-le tüdrukutest ning 1–8%-le poistest näidatud vastu nende tahtmist suguelundeid. Mõnda üksikut noort on sunnitud vaatama pornograafilist materjali. Kontaktset seksuaalset ahistamist (käperdamine) on kogenud 38–64% neidudest ning umbes iga kümnes noormees.

Gümnaasiumiastme ja kutsekooliõpilaste uuringus (NOORED 2003; Soo ja Kutsar 2004) päriti seksuaalvägivalla toimumise korduvuse kohta. Suurem osa vägivallakogemusega poistest (63%) ning umbes pooled tüdrukud on kogenud oma elus ainult üht seksuaalvahekorda sundimise, käperdamise ja/või kellegi paljalt eksponeerimise juhtumit. Umbes kolmandik noormeestest ja 40% tüdrukutest on teatanud 2–5 taolisest situatsioonist, 5% poistest ja 8% tüdrukutest enam kui viiest episoodist.

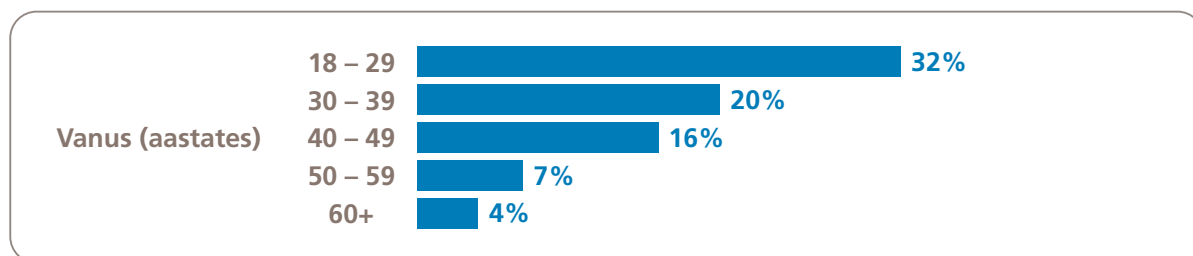
4.2 Seksuaalvägivalla ohvrite demograafiline taust

Vanus

ENTU 2014 järgi olid kõige enam ohustatud noored naised. Ligi pooled naistest, kes olid viimase 12 kuu jooksul seksuaalvägivalla kogenud, olid vanuses 16–17 aastat ning 37% vanuses 18–24 aastat (Lippus jt 2015). Eesti noorsoouuringud näitavad, et enamasti langetakse seksuaalvägivalla ohvriks teismelisees (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Soo, 2002). NOORED 2003 uuringu (Soo ja Kutsar 2004) järgi oli keskmine vanus esimese seksuaalvägivalla juhtumi ajal 15,1 aastat. 83% vägivalla kogenud poistest ja 70% tüdrukutest oli esimese juhtumi ajal 15-aastased või vanemad. Alla 13-aastaste laste suhtes toime pandud seksuaalse väärkohtlemise juhtumeid oli vähem – kokku 6–7% kõikidest raporteeritud seksuaalvägivalla ja seksuaalse ahistamise juhtumitest, mille puhul ohvri vanus oli märgitud (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004). Peale 12. eluaastat tõuseb ohvriks langemise risk hüppeliselt. Lapseeas aset leidnud vägivalla teatamise puhul võib kahtlustada alaraporteerimist. Võimalik, et osad vastajad ei suutnud meenutada varasemas elus toimunud juhtumit või ei mäletanud oma täpset vanust. Samuti võib arvata, et vastajad ei ole soovinud kirja panna sündmusi, mida on valus meenutada.

Kõikidest seksuaalset ahistamist käsitlevatest uuringutest selgub, et ahistamise ohvriteks on enim noored inimesed (Derman 2006, FRA 2014, Vainu jt 2010), OVU 2009 järgi aga eelkõige noored naised (Salla ja Surva 2010). Näiteks on üle-euroopalise naistevastase vägivalla uuringu andmetel kolmandik 18–29-aastastest naistest teatanud seksuaalse ahistamise kogemisest (vt joonis 4; FRA 2014). 30–39-aastaste hulgas on ohvreid viiendik, pensionieas või sellele lähenevate naiste hulgas aga mõni protsent.

Joonis 4. Viimase 12 kuu jooksul seksuaalset ahistamist kogenud naised vanuse järgi (%)

Allikas: Naistevastase soolise vägivalla andmebaas, Eesti andmed, FRA 2014.

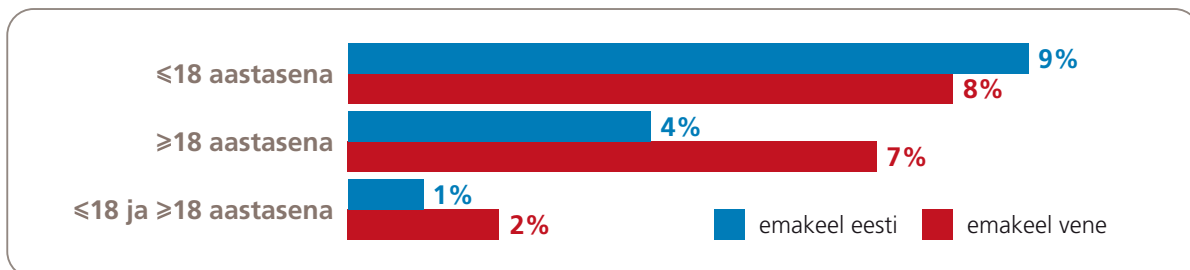
Rahvus

Paljudes uuringutes puuduvad andmed seksuaalvägivalla kogenute rahvusliku kuuluvuse või emakeele kohta, ent noorsoouuringute, ENTU 2014 ja OVU 2009 põhjal saab põgusa ülevaate erineva etnilise kuuluvuse või emakeelega inimeste kogemustest. ENTU 2014 andmed näitavad, et täiskasvanuna on

eestikeelsete vastajate hulgas seksuaalvägivalda kogenud 4% ning venekeelsete vastajate seas 7% naistest, lapsena seksuaalvägivalda kogenute hulgas on arvud vastavalt 9% ja 8% (joonis 5). Nii lapsena kui ka täiskasvanuna on seksuaalvägivalda kogenud 1% eesti ja 2% vene keelt kõnelevatest naistest. Mainitud erinevused on statistiliselt olulised.

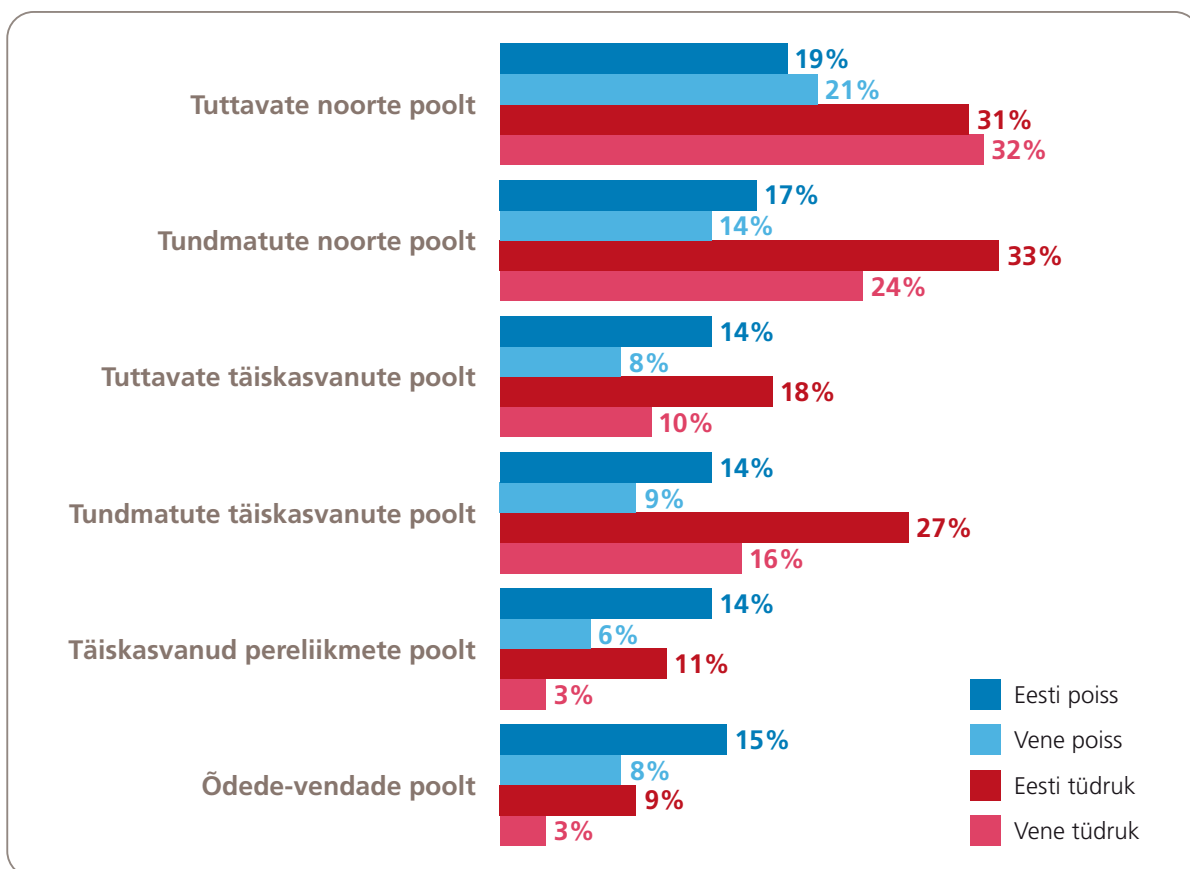
Joonis 5. Seksuaalvägivalda kogemus selle toimumise vanuse ja emakeele löikes (%)

Allikas: Eesti Naiste Tervise Uuring 2014.

KISS 1999 uuringu (Papp, Part ja Tõrik 2001) tulemuste järgi on eesti rahvusest neidude hulgas venelannadest rohkem neid, kes on kogenud seksuaalset ahistamist (vt joonist 6). Ehkki poiste hulgas on seksuaalset ahistamist kogenuid vähem kui tüdrukute seas, esineb nende puhul sarnane rahvuste erinevus – eesti poisid on kogenud veidi enam ahistamist kui vene rahvusest poisid.

Joonis 6. Seksuaalset ahistamist kogunud noored ahistava isiku ja soo ning rahvuse järgi (%)

Allikas: Allikas: KISS 1999, Papp, Part ja Tõrik 2001.

Ka NOORED 2003 uuringust (Soo ja Kutsar 2004) ilmneb, et eesti rahvusest noored on teatanud vene rahvusest vastajatega võrreldes enam mittesoovitud füüsilisest kontaktist (käperdamisest). Näiteks väitis 11% eesti ja 5% vene poistest ning 43% eesti ja 30% vene tüdrukutest, et keegi on neid käperdanud. Samas

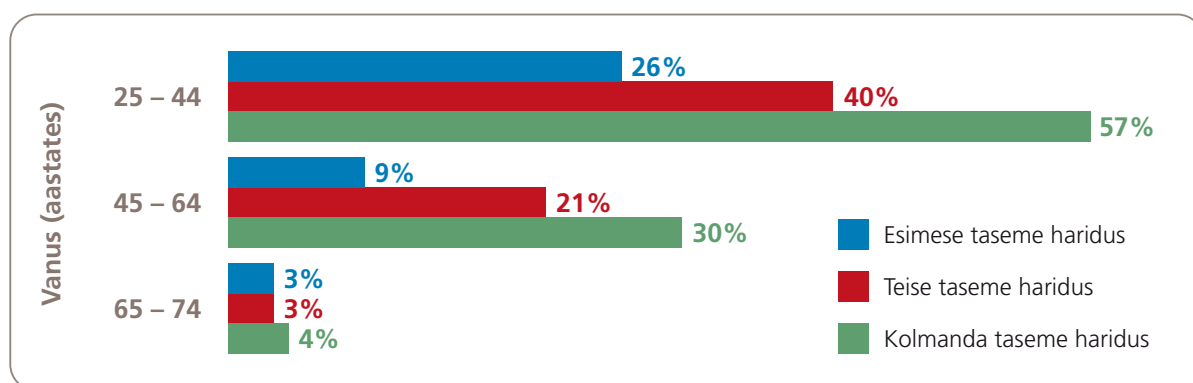
on venelannade (12%) hulgas eestlannadega (8%) võrreldes mõne protsendipunkti võrra enam neid, keda on sunnitud seksuaalvahekorda või tegema oraal- või anaalseksi. Kirjeldatud rahvuste erinevusi enam kui kümme aastat tagasi läbi viidud noorteuuringutes võib seletada vägivalda/ahistamise erineva tõlgendamisega rahvusrühmades. Võimalik, et eestlased pidasid ebameeldivaid verbaalseid ja vähemtõiseid kontakte seksuaalse sisuga situatsioone vene rahvusega võrreldes enam ahistamiseks/vägivaldaks ning märkisid need uuringus ära, samal ajal kui vene rahvusest noored neid olukordi selliselt ei defineerinud. Vahekorda sundimisel on aga ilmsed agressiooni tunnused, mistõttu määratleti seda märgatavalt kergemini seksuaalvägivaldaks. Samal ajal esineb seksuaalvägivalda vene rahvusest vastajate hulgas enam kui eestlaste hulgas. Teada saamiseks, kuidas mõistavad erinevast rahvusest inimesed (noored) seksuaalvägivald või ahistamistena käsitletavaid situatsioone tänapäeval ning kuivõrd nad on selliste olukordadega kokku puutunud, eeldab kordusuuringu tegemist.

Teiste uuringutega võrreldes on erandlikud tulemused andnud OVU 2009 uuring, mille järgi on seksuaalset ahistamist kogemise osakaal mõnevõrra kõrgem mitte-eestlaste hulgas (Salla ja Surva 2010). Erinevus ilmneb nooremate vanuserühmade puhul. Näiteks on 16–29-aastaste mitte-eestlaste hulgas ahistamisega kokku puutunud 12%, sama vanade eestlaste seas aga 7%. 30-aastaste ja vanemate inimeste seas rahvuse erinevused ahistamisega kokku puutumise hinnangutes kaovad.

Haridus

Lisaks vanusele ja rahvusele avalduvad seksuaalse ahistamise kogemise puhul hariduslikud erinevused. Seksuaalset ahistamist raporteerivad enim kõrgema haridusega inimesed (FRA 2014). Sama suundumus ilmneb nii meeste kui naiste puhul. Tõenäoliselt on haritumad inimesed teadlikumad ahistamise fenomenist ning oskavad enda kogemusi paremini sellena identifitseerida kui vähem haritud isikud. Joonis 7 illustreerib, kuidas hariduse roll vanusega kahaneb. Kui nooremas vanusrühmas (25–44-aastased) on ahistamist kogunud 26% kuni põhiharidusega ning 57% kõrgharidusega inimestest, siis 65-aastaste ja vanemate seas ei ole haridus enam inimeste kogemusi eristavaks asjaoluks.

Joonis 7. Viimase 12 kuu jooksul vastassoost isiku poolt seksuaalset ahistamist kogunud inimesed hariduse ja vanuse järgi (%)

Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitoring 2009.

Kokkuvõtvalt öeldes on seksuaalvägivald Eestis tõsine probleem. Kuigi seksuaalvägivald all võivad kannatada nii poisid ja tüdrukud kui ka mehed ja naised, on suurem risk seksuaalvägivalda kogeda noortel naistel ja neidudel. Poisid ja mehed kogevad enamasti verbaalset seksuaalset ahistamist, kontaktseksuaalvägivalda ohvrite seas on nende osakaal marginaalne. Ehkki vägivalda ohvriks langetakse ka lapseas, sagenevad noorte kokkupuuted vägivaldaga teismeeas. Sellel eluperioodil suheldakse oluliselt rohkem inimestega väljaspool kodu ning luuakse paarisuhteid, mistõttu kasvab ka tõenäosus langeda kellegi soovimatu seksuaalse lähenemiskatse või rünnaku ohvriks.

4.3 Seksuaalvägivald toimepanijad

Seksuaalvägivald toimepanijaks on reeglina meessoost isik (FRA 2014, Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004, Soo ja Soo 2002). Näiteks FRA 2014 uuringus mainis 97% seksuaalvägivalda kogunud naistest, et vägivallatseja oli mees. Seksuaalvägivalda ja ahistamist kogunud noortest nimetas 86–87% vägivallatsejana meest (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004).

Erinevalt üldlevinud arusaamast, on seksuaalvägivald toimepanija enamasti ohvrile tuttav inimene. FRA uuringu järgi ja ka ENTU 2014 uuringus (Lippus jt 2015) märkis vaid 23–24% ohvritest, et seksuaalvägivald toimepanijaks oli tundmatu isik. Pea pooltel (45%) juhtudel oli selleks kas praegune või endine partner, kolmandikul (31%) juhtudel aga tuttav, kolleeg, sõber või pereliige (Lippus jt 2015).

Seksuaalvägivald partneri poolt on sageli korduv – FRA 2014 uuringus oli üle poole naistest, keda praegune partner oli vägistanud, püüdnud vägistada või sundinud osalema seksuaalses tegevuses, millest nad ei saanud keelduda, kogunud mitut seksuaalvägivalda juhtumit. Üle-euroopalise naistevastase vägivalda uuringu ja viimase ohvriuuringu (OVU 2009) andmetel oli 7% naistest alates 15. eluaastast kogunud vähemalt üht seksuaalvägivalda juhtumit oma partneri poolt (FRA 2014, Paats 2010). Ligikaudu kolmandikku ohvritest (31%) oli praegune partner vägistanud vähemalt kuus korda. Tulemused varasema partneri seksuaalse vägivalda kohta on sarnased (FRA 2014). Uuringud näitavad, et naised kogevad partneripoolset vägivalda ka raseduse ajal. Äsja sünnitanud naistest 6% väitis, et nad kogesid seksuaalvägivalda rasedana olles eelmises paarisuhtes (Kase ja Pettai 2006). Seksuaalvägivalda kogemustest uuringu hetkel kestnud paarisuhtes ei mainitud.

Seksuaalse ahistamise puhul võrreldes kontaktse seksuaalvägivaldaga võib olla ahistaja sagedamini ohvrile võõras. Alates 15. eluaastast vähemalt korra seksuaalset ahistamist kogunud naistest väitis 60%, et ahistaja oli talle tundmatu isik (FRA 2014). Kolmandik teatas tuttavast isikust ning iga neljas naine suisa sõbrast, kes on teda ahistanud. FRA uuringu ja Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu järgi on seksuaalne ahistamine töökohal üsna levinud nähtus. 21–23% naistest on kogunud seksuaalset ahistamist töökaaslase poolt (Derman 2006, FRA 2014). Paljud naised (15%) on puutunud seksuaalse ahistamisega kokku haridusasutuses õpingukaaslase või õpetaja poolt (FRA 2014). Vähem nimetati ahistaja olevat elukaaslase või kohtingupartneri (11–16%) ja sugulase või pereliikme.

Noorsoouuringutest avaldub samuti, et valdavalt on vägivallatseja ohvrile tuttav inimene (57% ohvritest), peamiselt eakaaslane või paar aastat vanem isik (Soo ja Kutsar 2004). 28% ohvritest teatas, et tema suhtes kasutas vägivalda võõras isik (enamasti täisealine), umbes kümnendik nimetas perekonnatuttava või -sõbra ja 6% pereliikme või sugulase. Lähedase poolt toime pandud seksuaalvägivald korral oli ohver keskmiselt noorem (12 eluaastat) kui ainult noorele tuttava või võõra isiku poolt toime pandud vägivald (15 eluaastat). Enamik tüdrukuid märkis, et vägivallatseja oli temast vanem, sama väitis ainult neljandik poistest (Rosental ja Tilk 1999). Enamik vastava kogemusega poistest oli kogunud seksuaalvägivalda või ahistamist endavanuse inimese poolt (Rosental ja Tilk 1999, Soo ja Kutsar 2004).

KISS uuringust (Papp, Part ja Tõrik 2001) selgus, et noored kogevad kõige sagedamini seksuaalset ahistamist teiste noorte, eriti tuttavate poolt (vt joonis 6). Täiskasvanud ja eriti pereliikmed on märgatavalt harvem noore inimese seksuaalseks ahistajaks. Teatava erandi moodustavad eestlannad, kelle hulgas on teiste soo ja vanusrühmadega võrreldes enim neid, kes on kogunud seksuaalset ahistamist võõra (27%) ja tuttava (18%) täiskasvanu poolt.

Kokkuvõtvalt öeldes on seksuaalvägivald ja ahistamise toimepanijateks enamasti tuttav meessoost isikud. Naistel on suur tõenäosus langeda seksuaalvägivalda ohvriks ka paarisuhtes ja rasedana. Üsna levinud on ahistamine tuttavate ja töökaaslaste poolt. Noorteuuringute järgi kogevad tüdrukud kõige rohkem seksuaalvägivalda endast veidi vanemate (tuttavate) noormeeste või võõraste täiskasvanud meeste poolt. Poiste suhtes käituvad pigem vägivaldselt endavanused noored.

4.3.1 Noored kui seksuaalvägivald toimepanijad

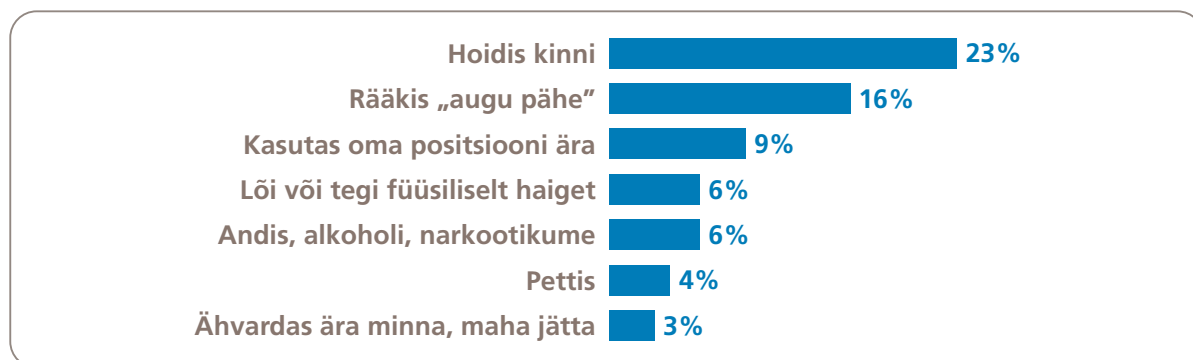
Gümnaasiumiastme õpilaste seksuaalkäitumise ja -vägivalda uuring sisaldas küsimusteplokki noore enda poolt toime pandud seksuaalvägivalda kohta (NOORED 2003; Soo ja Kutsar 2004). Enda hinnangul on 9%

noormeestest ja 3% neidudest väitnud, et nad on kellelegi avaldanud survet, kedagi veennud või sundinud ennast rahuldama või olema vaginaalses, oraalises või anaalsel vahekorras. Enamik seksuaalvägivalla toimepanemist raporteerinud vastajatest kasutas vägivalda vastassoost isiku suhtes. Noorte poolt teatatud juhtumite puhul on tegemist peamiselt noorte endi vahel aset leidnud olukordadega (toimepanija ja kannatanu keskmine vanus on 16–17 eluaastat). See annab alust arvata, et paljud sellised situatsioonid on saanud alguse suhete loomisel, kohtingul või peol olles. Samuti võib oletada, et mitte kõigi noorte ülestunnistuste puhul ei ole tegemist jõhkra rünnakuga teise inimese vastu (vt surve avaldamise meetodeid järgmisest peatükist). Pigem võib viia sotsiaalne surve olla seksuaalselt aktiivne ja võimekas, puudulik kommunikatsioonioskus ja teineteise väärsti mõistmine olukorrani, millega kumbki pool ei ole rahul ning mida ohver (ja ka vägivallatseja) tajub mittesoovituna.

4.4 Seksuaalvägivalla toimumise kontekstuaalsed tegurid

Järgnev ülevaade kajastab noorsoouuringutest pärit andmeid seksuaalvägivalla episoodi toimepanemise meetodi, toimumispaiga ja psühhotroopsete ainete pruukimise kohta juhtumi ajal. Joonis 8 kirjeldab surve avaldamise meetodeid, mida uuringus NOORED 2003 ohvri hinnangul toimepanija kasutas. Kuna ohvrikogemusega poisse oli vähe ja paljud neist jätsid antud küsimusele vastamata, siis analüüsitakse siin ainult tüdrukute vastuseid. Kõige rohkem rakendati kergemat laadi füüsilist ning verbaalseid survestamise viise. Täpsemalt öeldes tunnistab ligi veerand ohvritest, et teda hoiti kinni. 16% ohvritest veendi („räägiti auk pähe“) ning kümnendiku suhtes kasutati oma positsiooni ära. Muid sunnimeetodeid, nagu füüsilist vägivalda, alkoholi või muu sellisega uimastamist ja maha jätmisega ähvardamist, kasutati oluliselt vähem. Enamik noortest, kes on enda sõnul ise seksuaalvägivalla toime pannud, kasutas mittefüüsilisi surve avaldamise meetodeid, näiteks „rääkis augu pähe“ (45%) või kasutas oma positsiooni ära (17%). Ehkki antud küsimusele jätsid paljud ohvri- ja toimepanemise kogemusega noored vastamata, näitavad tulemused, et seksuaalvägivald toimub sageli ilma toore jõu kasutamiseta.

Joonis 8. Vägivallatseja poolt kasutatud sunnimeetod esimese seksuaalvägivalla juhtumi ajal (osakaal seksuaalvägivald kogenutest, ainult tüdrukute vastused)

Allikas: NOORED 2003; täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed.

Noorteuuringute järgi on seksuaalvägivald toimunud kõige rohkem üritustel, pidudel (61% ohvritest) ja tänaval (55%; Rosental ja Tilk 1999). Järgmisel kohal on ohvri ja kellegi teise kodu (umbes 40% ohvritest on teatanud ühest ja/või teisest kohast). 28% ohvritest on märkinud toimumiskohaks kooli. Seksuaalvägivald leiab aset sageli olukorras, kus üks osapool või mõlemad on pruukinud alkoholi või narkootilisi aineid (Soo 2005, Soo ja Kutsar 2004). 37% seksuaalvägivald kogenud noortest (poisid ja tüdrukud võrdselt) teatas, et nad olid tarvitanud esimese vägivalla situatsiooni ajal alkohoolseid jooke või narkootikume (tabel 3). Ohvrikogemusega tüdrukud väitsid poistega võrreldes märgatavalt rohkem, et toimepanija oli joobes. Peaaegu kõigil neil juhtudel, kui noor ise oli joobes, oli seda ka vägivallatseja. Pooled seksuaalvägivalla toimepanemisest raporteerinud noormehed ja kolmandik neide oli enda sõnul tarvitanud vägivallajuhtumi ajal alkoholi või narkootikume. Ohvri joobes olekust nad teatasid vähem (43% vägivald kasutanud poistest ja 30% tüdrukutest).

Tabel 3. Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine seksuaalvägivalla situatsiooni ajal ohvri ja vägivallatseja perspektiivist lähtuvalt (%)

	Poiss		Tüdruk	
	Jah	Ei	Jah	Ei
Noor kui vägivallaohver				
Ohver (noor) oli tarvitanud alkoholi või narkootikume	37	63	36	64
Vägivallatseja oli tarvitanud alkoholi või narkootikume	50	50	65	35
Noor kui vägivalla toimepanija				
Ohver oli tarvitanud alkoholi või narkootikume	43	57	70	30
Vägivallatseja (noor) oli tarvitanud alkoholi või narkootikume	52	48	35	65

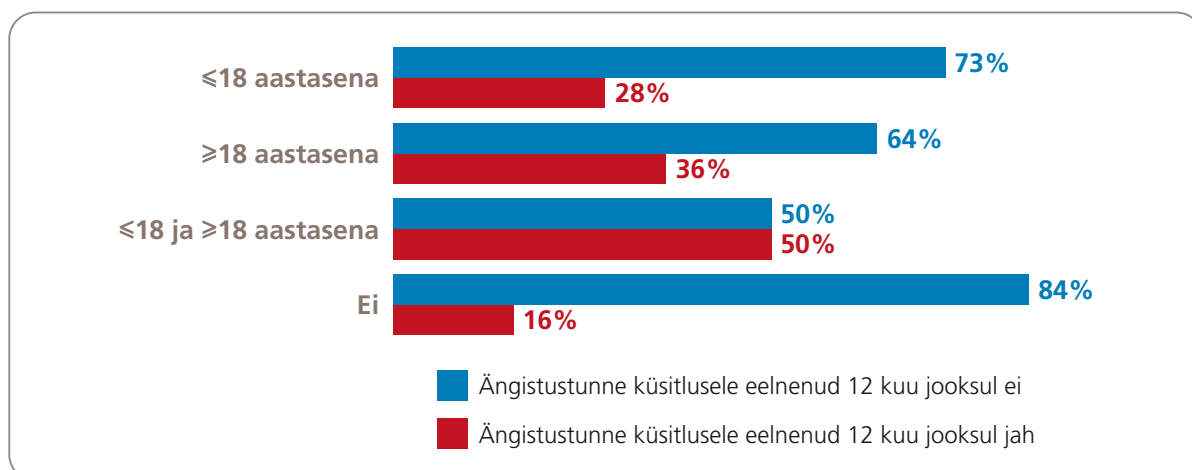
Allikas: NOORED 2003; täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed.

4.5 Seksuaalvägivalla mõju tervisele

Seksuaalvägivald on sage pikaajaliste tervisehäirete põhjustaja ning traumeeriv nii kehalisele, vaimsele kui seksuaaltervisele. Lisaks otsestele vigastustele, soovimatule rasedusele ja seksuaalsel teel levivatele nakkustele, sh HIV, on just seksuaalvägivalla ohvritel võrreldes teisi vägivallaliike kogenutega kõrgem risk vaimse tervise häiretele (posttraumaatiline stresshäire, depressioon, ärevushäired, suitsidaalsus, sõltuvushaigused).

Eestis on seksuaalvägivalla mõju tervisele uuritud vaid üksikutes uuringutes, nende tulemused on kõnekad. Eriti mõjutab tervist see, kui seksuaalvägivalla ohvriks on langetud nii lapse- kui täiskasvanueas. 2010. aastal rasedate naiste seas läbi viidud BIDENS uuringust (Lukasse jt 2014) selgus, et Eestis elavate rasedate naiste seas, kes olid kogenud seksuaalvägivaldat kas lapsena, täiskasvanuna või nii lapse kui ka täiskasvanuna, oli statistiliselt oluliselt rohkem neid, kes küsitlusele eelneva 12 kuu jooksul olid tundnud sellisel määral ängistust, et see põhjustas neile probleeme igapäeva eluga toimetulekul (joonis 9).

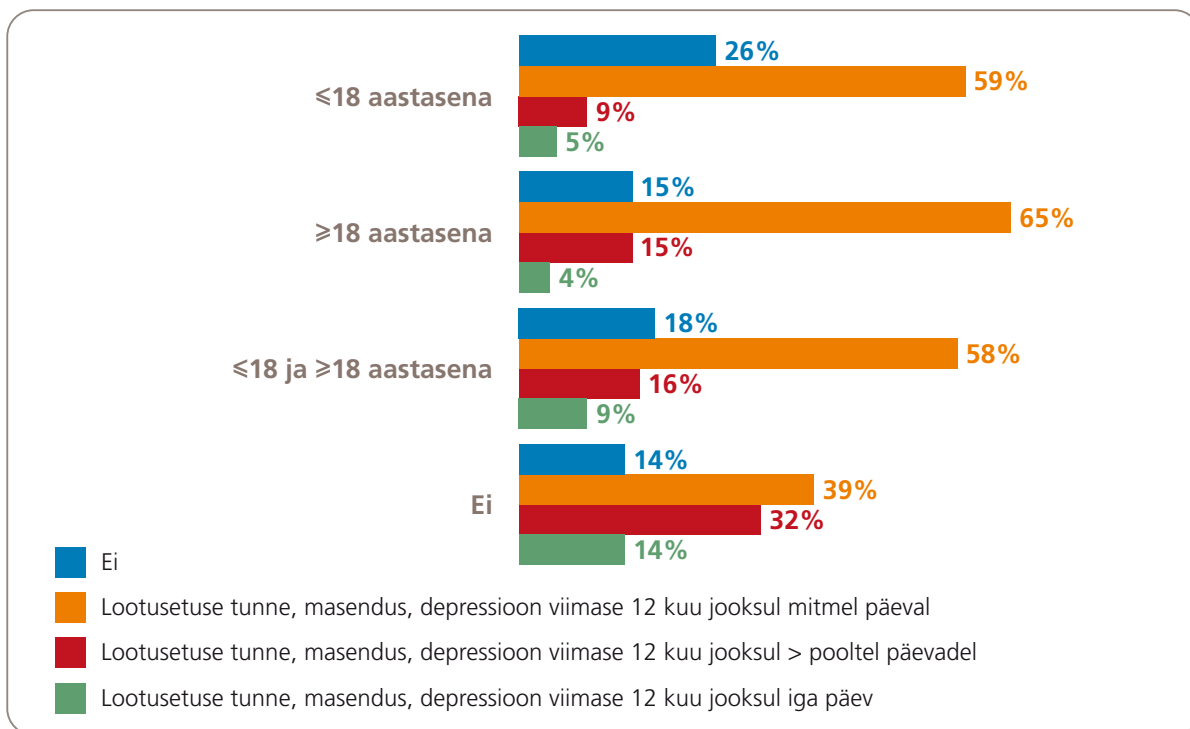
Joonis 9. Igapäevase eluga toimetulekut segava ängistuse esinemine uuringule eelnenud 12 kuu jooksul seksuaalvägivaldat kogenud ja mitte kogenud naiste hulgas vanuse lõikes

Allikas: BIDENS 2010, täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed

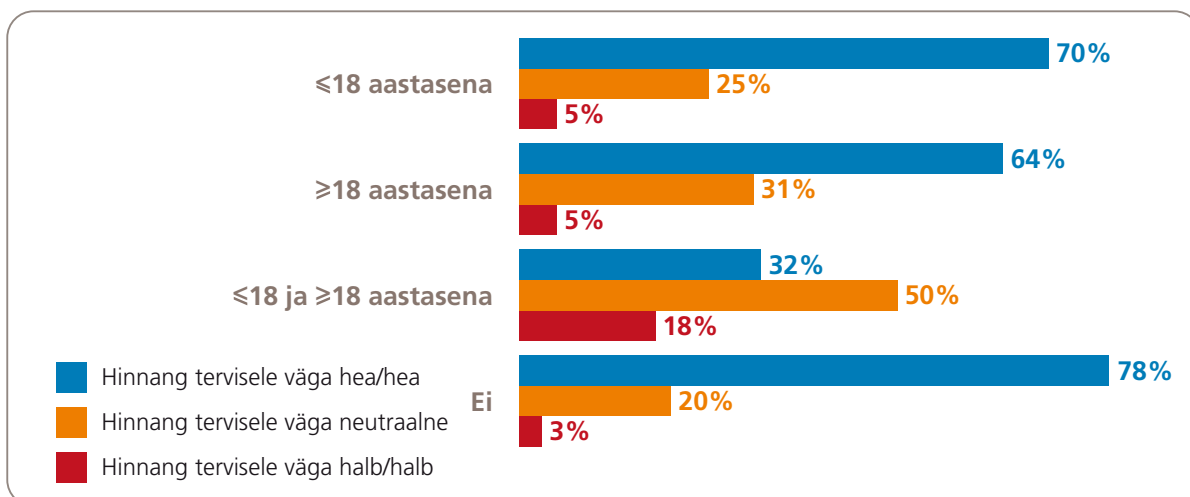
2014. aastal läbi viidud Eesti Naiste Tervise Uuringust selgus, et naiste hulgas, kes olid kogenud seksuaalvägivaldat, esines lootusetuse tunnet, masendust ja depressiooni küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul statistiliselt oluliselt rohkem (vt joonis 10) kui ilma vastava kogemuseta naistel. Samuti on nende naiste seas rohkem neid, kes hindasid oma tervist kas halvaks või väga halvaks (Lippus jt 2014) (vt joonis 11).

Joonis 10. Lootusetuse tunde, masenduse ja depressiooni esinemine 16–44-aastastel naistel uuringule eelnenud 12 kuu jooksul seksuaalvägivalda kogenud ja mitte kogenud naiste hulgas vanuse lõikes

Allikas: Eesti Naiste Tervise Uuring 2014.

Joonis 11. Naiste tervise enesehinnang seksuaalvägivalda kogenute ja mitte kogenute seas selle kogemise vanuse lõikes

Allikas: Eesti Naiste Tervise Uuring 2014.

Ka noorte hulgas läbiviidud uuringutest selgub, et seksuaalvägivalda ohvrid kogevad märgatavalt sagedamini erinevaid negatiivseid tundeid. Vägivallakogemusest uuringus teatanud neidude seas on vägivalda mitte kogenutega võrreldes oluliselt rohkem neid, kes väitsid, et nad olid küsitlusele eelnenud nädala jooksul õnnetud, masendunud ja muretsesid palju (tabel 4). Samuti tundsid nad rohkem end tõrjutuna ja abitust tuleviku suhtes. Ohvritel ilmnis sagedamini unehäireid. Vägivallaohvritest neid kogesid negatiivseid tundeid oluliselt sagedamini kui vägivallaga kokkupuutunud noormehed. Ka vägivalda kogenud poiste hulgas on seda mitte kogenud sookaaslastega võrreldes märgatavalt enam neid, kes tundsid end tõrjutuna ja muretsesid liigselt.

Tabel 4. Seksuaalvägivalla ohvrite ja mitteohvrite hinnangud vaimse tervise probleemide kogemise kohta uuringule eelnenud nädala jooksul soo järgi (%)

Probleemidega kokkupuutumine viimase nädala jooksul		Poiss		Tüdruk	
		on kogenud	ei ole kogenud	on kogenud	ei ole kogenud
On olnud unehäired	Ei vasta üldse	41	47	26	41
	Vastab vähesel määral	30	28	31	29
	Vastab päris/väga hästi	30	24	43	30
On olnud õnnetu, kurb, masendunud	Ei vasta üldse	31	38	15	22
	Vastab vähesel määral	42	36	32	37
	Vastab päris/väga hästi	27	26	52	41
On tundnud abitust tuleviku suhtes	Ei vasta üldse	33	37	20	31
	Vastab vähesel määral	33	36	31	32
	Vastab päris/väga hästi	34	27	49	37
On tundnud end tõrjutuna, pinges	Ei vasta üldse	34	48	28	39
	Vastab vähesel määral	35	33	35	33
	Vastab päris/väga hästi	31	19	37	27
On liigselt muretsenud	Ei vasta üldse	23	33	17	21
	Vastab vähesel määral	33	37	28	33
	Vastab päris/väga hästi	43	30	55	46

Märkus: Uuringus küsiti, kas kirjeldatud situatsioon vastas uuritavaga toimunule, kasutades skaalat: 1 – ei vasta üldse, 2 – vastab vähesel määral, 3 – vastab päris hästi, 4 – vastab väga hästi.

Allikas: NOORED 2003; täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed.

4.6 Seksuaalvägivallast rääkimine ja abi otsimine

FRA 2014 uuring näitas, et suur osa seksuaalvägivalla ohvritest ei räägi sellest kellelegi ega otsi abi. Leiti ka, et kuigi kõige enam soovivad seksuaalvägivalla ohvrid, et nad saaks vägivallajuhtumist kellelegi rääkida just emotsionaalse toetuse saamiseks, ei räägi üks kolmandik sellest kellelegi. Kõige sagedasemad põhjused selleks on häbi ja piinlikkus. ENTU 2014 uuringus oli 45% naistest seksuaalvägivalla kogemusest kellelegi rääkinud, enamasti oli sellest räägitud kas lähisugulasele ja/või sõbrale.

Märkimisväärne on, et kui Euroopa Liidus keskmiselt pöördus abi andva organisatsiooni poole oma kõige tõsisema füüsilise või seksuaalse vägivallajuhtumi tõttu iga viies naine, siis Eestis iga kümnes. Seksuaalvägivalla ohvritest on neid, kes abiandvate organisatsioonide poole ei pöördu, Eestis oluliselt enam

Tabel 5. Alates 15. eluaastast kogetud raskeima seksuaalvägivallajuhtumi korral abiandva organisatsiooni poole pöördujate osakaal toimepanijate kaupa Euroopa Liidus keskmiselt ja Eestis (%)

	Lähisuhtepartner (praegune ja/või varasem)		Muu isik kui partner	
	Euroopa Liidu keskmine	Eesti	Euroopa Liidu keskmine	Eesti
Vastaja ei pöördunud abi andvasse organisatsiooni	39	54	30	59
Politseisse	15	10	14	8
Tervishoiuasutusse	34	23	28	17
Ohvriabisse	4	4	[1]	0
Sotsiaalabi andvasse asutusse	7	1	2	2
Juriidilist abi andvasse asutusse	15	2	6	0
Pöördus mujale (varjupaika, ohvriabisse, mujale)	15	6	9	2

Allikas: Naistevastase soolise vägivalla andmebaas, Eesti andmed, FRA 2014.

kui Euroopa Liidus keskmiselt. Politsei või muude abi andvate organisatsioonide korral on vähese pöördumise põhjuseks lisaks häbile ja piinlikkusele ka teadmatus abiandjate olemasolust või vähene usk, et midagi nende heaks saab teha. Kõige sagedamini pöörduiti tervishoiuasutusse ja politseisse. Ülejäänud organisatsioonidesse (sotsiaalabi, varjupaigad, ohvriabi, kirikuga seotud abiorganisatsioonid jm) oli pöördunud veelgi vähem seksuaalvägivalda ohvritest (tabel 5).

Pöördunud füüsilise ja seksuaalvägivalda ohvrite rahulolu erinevate teenustega oli Eestis sarnane Euroopa Liidu keskmisele (70–80% on rahul abiga, mida nad said), samas olid vaid pooled politseisse pöördunuist abiga rahul. Veelgi enam eristub ohvriabi – kui Euroopa Liidus keskmiselt olid selle abiga rahul 82% partneri poolt toimepandud füüsilise ja seksuaalvägivalda ohvritest, siis Eestis vaid 33%.

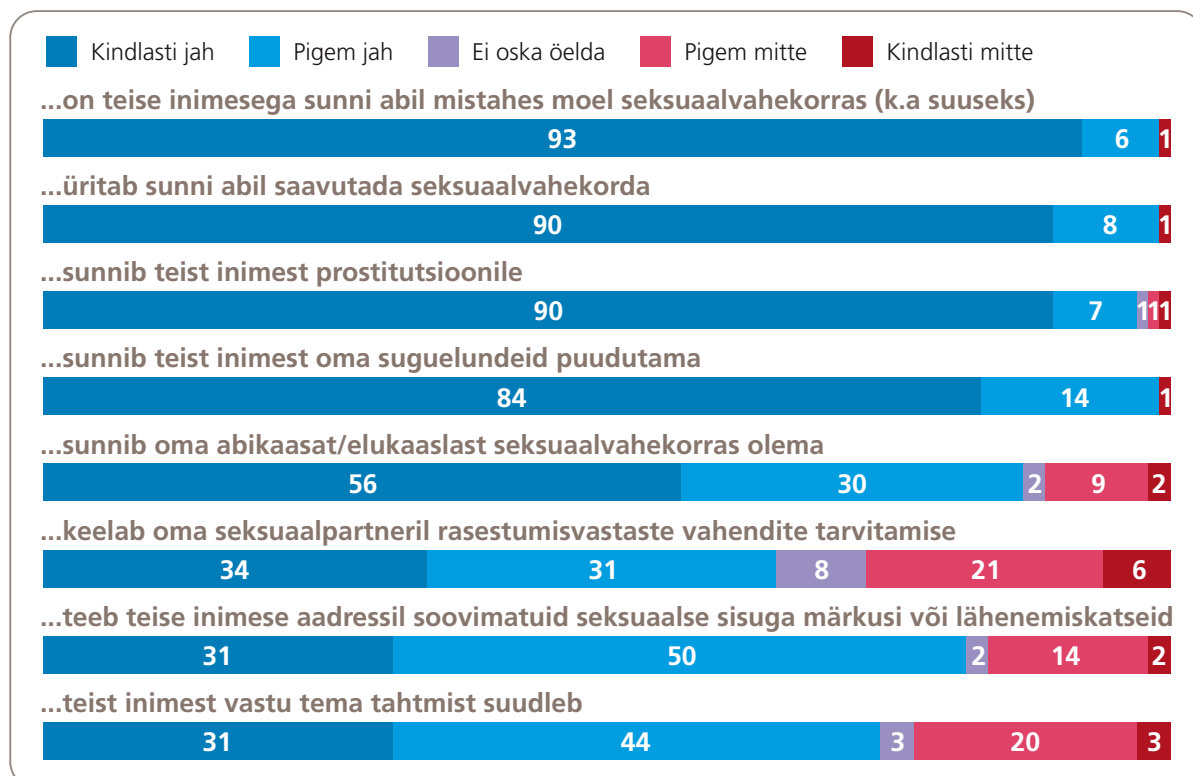
Eesti Seksuaaltervise Liidu poolt 2014. aastal läbi viidud veebiküsitluse osalejatest oli 86% seda meelt, et tervishoiuasutustes peaks olema süsteem, mis abistaks seksuaalvägivalda ohvrit (esmane meditsiiniline, psühhosotsiaalne ja juriidiline abi koos tõendite kogumisega ning järelravi).

5. Seksuaalvägivaldaga seotud hoiakud

Järgnevalt käsitletakse täiskasvanute ja noorte seksuaalvägivaldaga seotud hoiakuid. Kõigepealt antakse ülevaade täiskasvanud elanikkonna suhtumisest seksuaalvägivalda ja selle ohvritesse ja vägivalda toimepanemisse eriolukordades.

Eesti Seksuaaltervise Liidu poolt 2014. aastal läbi viidud uuringus küsiti, mida peetakse seksuaalvägivaldaks. Selgus, et suhtumine seksuaalvägivalda paarisuhtes erineb oluliselt suhtumisest seksuaalvägivalda üldiselt; paarisuhtes on vägivald märksa enam aktsepteeritud. Samuti leiti, et kontaktset mittesoovitud seksuaaltegevust (seksuaalvahekorda sundimist või selle üritamist või suguelundite mittesoovitud puudutamist) peab suurem enamus vastajatest vägivaldaks, kuid tegevusi, kus puudub vahetu seksuaalkontakt (nt rasestumisvastaste vahendite keelamine, seksuaalne ahistamine ja vastu tahtmist suudlemine) paljud seksuaalvägivaldaks ei pea (joonis 12).

Joonis 12. Kas see on Teie arvates seksuaalvägivald, kui keegi teeb alljärgnevat...?

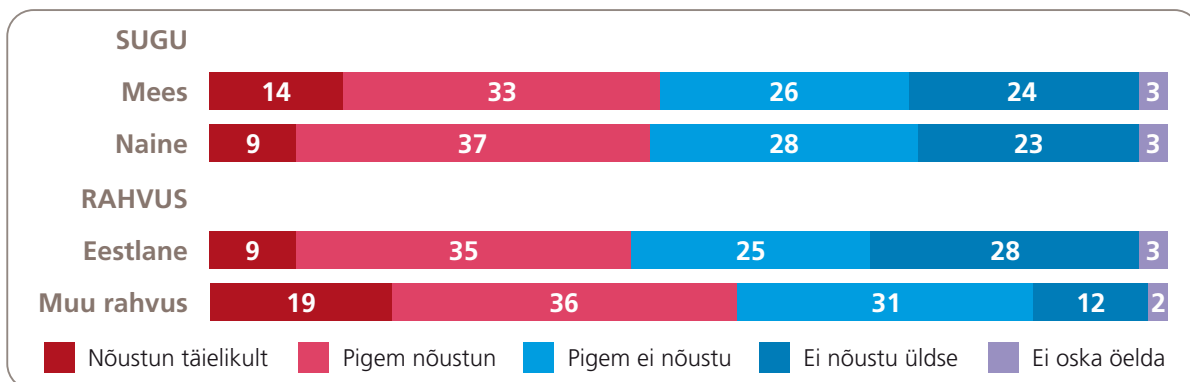
Allikas: Seksuaalvägivalda alased hoiakud Eestis (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014)

TNS Emori poolt 2014. aastal läbi viidud elanikkonna uuringus küsiti täpsemalt poiste ja meeste võimalikkuse kohta langeda seksuaalvägivalla ohvriks (TNS Emor 2014). Enamik inimesi (93%) nõustub, et poisid ja meesterahvad võivad olla seksuaalvägivalla ohvrid. Meeste ja naiste ning eestlaste ja muu rahvuse esindajate hulgas on nõustujate osakaal peaaegu võrdne, ent naiste ja eestlaste hulgas on veidi (5–7 protsendipunkti) enam neid, kes selle väitega täielikult nõustuvad. Seksuaalvägivalla kasutamist eriolukordades, näiteks kinnipidamisasutustes või sõjaolukorras, üldiselt ei sallita. Siiski märkimisväärne hulk elanikest (8%) peab vägistamist sõjaolukorras andestatavamaks kui rahu tingimustes ning tervelt 17% nõustub, et kinni- peetavad on selle ära teeninud, kui neid vanglas vägistatakse.

Kahetsusväärset on Eesti inimeste seas levinud vägivallaohvrit süüdistav hoiak. Ligi pooled (47%) elanikest peavad naissoost seksuaalvägivalla ohvrit juhtunud vastutavaks (joonis 13; TNS Emor 2014). Meeste (14%) hulgas on naistega (9%) võrreldes enam neid, kes usuvad kindlalt, et naiste riietus põhjustab vägistamise ohvriks langemist. Eestlased nõustuvad vähem kui muu rahvuse esindajad, et naised põhjustavad oma riietusega seksuaalvägivald.

Joonis 13. Nõustumine väitega „Naised põhjustavad ise oma riietusega vägistamise ohvriks langemist“ (%)

Allikas: Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas, TNS Emor 2014.

Tabel 6. Seksuaalvägivaldada puudutavate hoiakutega nõustumine soo ja rahvuse järgi (%)

	sugu		rahvus	
	mees	naine	eestlane	muu rahvus
Paljudel naistel on alateadlik soov olla vägistatud				
nõustun	19	8	11	20
ei nõustu	57	77	69	64
ei oska öelda	25	14	20	17
Ennast juba kallistada ja suudelda lasknud naine ei tohiks seksist keelduda				
nõustun	19	10	9	28
ei nõustu	74	87	87	66
ei oska öelda	7	3	4	6
Vägistatutel on „kerged elukombed“				
nõustun	18	8	7	26
ei nõustu	76	87	88	68
ei oska öelda	7	5	5	7
Vägistamise ohvriks langenud inimene, kes on eelnevalt tarvitanud alkoholi, on osaliselt ise toimunu eest vastutav				
nõustun	45	33	31	57
ei nõustu	52	63	66	38
ei oska öelda	3	5	3	6

Allikas: Seksuaalvägivalla alased hoiakud Eestis (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014)

Märkimisväärselt rohkem on meeste ja muust rahvusest vastajate hulgas neid, kes usuvad, et naistel on alateadlik soov olla vägistatud, et vägistatutel on kerged elukombed ning eelnevalt alkoholi tarvitanud isik on vägistamises osaliselt ise süüdi (tabel 6; Eesti Seksuaaltervise Liit 2014).

Järgnevalt analüüsitakse, kuivõrd Eesti noored usuvad seksuaalvägivallaga seotud väärarusaamu (müüte), süüdistavad ohvrit ning kui tõenäoliseks peavad enda osalemist teise noore grupiviisilises seksuaalses ärakasutamises. Antud ülevaade tugineb NOORED 2003 uuringu andmetele (Soo ja Kutsar 2004). Tabel 7 kirjeldab Eestis noorte vägivallada pooldavate arvamustega nõustumise määra ning tabel 6 suhtumist noore seksuaalsesse ärakasutamise rühmas soo ja rahvuse järgi. Võrdlusena on esitatud Rootsi noorte keskmine näitaja (Mossige jt 2007).

Eesti noorte hulgas on päris palju neid, kes usuvad seksuaalvägivallaga seotud väärarusaamu. Kõige rohkem (42%) nõustutakse sellega, et esimesel kohtingul mehe poole koju läinud naine näitab oma käitumisega välja, et soovib seksuaalvahekorda. Umbes neljandik arvab, et naisterahvad on ise süüdi vägistamises, kuna võivad oma käitumisega vägistamise esile kutsuda. 28% noortest arvab, et vägistatutel on kerged elukombed. Umbes samapalju on ka neid noori, kes usuvad, et poistel on alateadlik soov tüdrukuid vägistada ning poisid peavad seksi huvitavamaks, kui tüdruk avaldab vastupanu. Vene rahvusest noored usuvad eestlastega võrreldes rohkem seksuaalvägivallaga seotud väärarusaamu. Naiste ja ohvritega seotud vägistamisemüüte pooldavad eestlannad kõige vähem, poistega seotud väärarusaamu aga usuvad vähim eesti rahvusest poisid.

Tabel 7. Seksuaalvägivallada puudutavate hoiakutega nõustumine Eesti noorte hulgas soo ja rahvuse järgi võrrelduna Rootsi noorte keskmise näitajaga (ainult väidetega nõustunute osakaal protsentides %)

	Eesti poiss	Vene poiss	Eesti tüdruk	Vene tüdruk	Eesti keskmine	Rootsi keskmine
Esimesel kohtingul mehe poole koju läinud naine näitab sellega, et soovib seksida	45	52	33	49	42	22
Enamusel vägistamise ohvritel on kerged elukombed ja halb kuulsus	33	42	17	35	28	17
Kui tüdruk laseb ennast kallistada ja suudelda, siis ta on ise süüdi, et partner seksi peale sunnib	26	53	16	58	29	4
Paljudel naistel on alateadlik soov olla vägistatud ja nad võivad alateadlikult luua situatsiooni, milles neid võidakse rünnata	25	35	20	26	24	8
Paljudel poistel on alateadlik soov vägistada tüdrukuid	19	28	23	42	25	12
Poisid peavad seksi huvitavamaks, kui tüdrukud avaldavad vastupanu	18	24	34	51	28	15

Allikas: NOORED 2003, The Baltic Sea Regional Study on Adolescents' Sexuality; täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed.

Ligi pooled Eesti 16–20-aastased õpilased arvavad, et kui noor laseb ennast seksuaalselt ära kasutada, siis ta vastutab ise juhtunu eest (tabel 7). Seevastu kolmandik ei nõustu, et noor oleks enda ärakasutamise eest vastutav. Enim peavad enda seksuaalse ärakasutamise eest noori vastutavaks vene rahvusest poisid ja tüdrukud (70–73%), kõige vähem aga eestlannad. 5% Eesti noortest peab paratamatuks grupi kuuluva noore seksuaalset ärakasutamist grupiliikmete poolt. Enamik vastajaid antud väitega ei nõustu, kusjuures mittenõustujaid on rohkem eesti tüdrukute (92%) ning vähem vene poiste (77%) hulgas.

Vähesed (3%) küsitletud noored arvavad, et nad osaleksid teise noore grupiviisilises seksuaalses ärakasutamises. Eesti tüdrukute hulgas on märgitud tegevusega nõustujaid 1%, vene poiste seas aga suisa 8%. Tähelepanuväärne on veel see, vene poiste hulgas on teiste rühmadega võrreldes kõige rohkem kindlat seisukohta mitteomavaid isikuid (20%). Teisiti öeldes on vastajate hinnangul seksuaalvägivalla toimepanemise risk kõige kõrgem vene rahvusest noormeeste hulgas – rohkem kui veerand (28%) neist peab seda suuremal või vähemal määral tõenäoliseks.

Tabel 8. Hoiakud noore seksuaalsesse ärakasutamisse rühmas ning tõenäosus seda ise teha Eesti noorte hulgas soo ja rahvuse järgi võrrelduna Rootsi noorte keskmise näitajaga (%)

	Eesti poiss	Vene poiss	Eesti tüdruk	Vene tüdruk	Eesti keskmine	Rootsi keskmine
Kui noored lasevad ennast teistel seksuaalselt ära kasutada, siis vastutavad nad selle eest ise						
Nõustub	41	73	31	70	46	18
Nii ja naa	26	13	23	15	21	18
Ei nõustu	32	14	46	16	32	64
Noored, kes kuuluvad rühma, peavad leppima, et neid teiste sama rühma liikmete poolt seksuaalselt ära kasutatakse						
Nõustub	6	8	3	6	5	1
Nii ja naa	11	15	5	7	8	2
Ei nõustu	83	77	92	88	87	97
Kui Sa oleksid üks paljudest, kas Sa osaleksid siis teise noore seksuaalses ärakasutamises						
Nõustub	4	8	1	3	3	2
Nii ja naa	8	20	3	7	7	3
Ei nõustu	88	72	96	91	90	95

Allikas: NOORED 2003, The Baltic Sea Regional Study on Adolescents' Sexuality; täiendav andmeanalüüs, publitseerimata andmed.

Eesti ja Rootsi noorte arvamusi kõrvutades ilmnevad suured erinevused (tabel 8). Rootsi noorte hulgas on kordades vähem neid, kes nõustuvad vägistamisega seotud väärarusaamadega, peavad ärakasutatud noort vastutavaks juhtunu eest ja grupisest seksuaalvägivalda paratamatuks. Ka on rootslaste seas veidi vähem isikuid, kes tõenäoliselt läheksid kaasa teise noore seksuaalse ärakasutamise. Kokkuvõtvalt öeldes on Rootsi noored Eesti noortega võrreldes oluliselt vähem ohvrit süüdistavad ning mittetolerantsed seksuaalvägivalda toimepanemise suhtes.

Kokkuvõte

Käesolev ülevaade teeb kokkuvõtte Eestis pärast taasiseseisvumist läbi viidud seksuaalvägivalda kogemusi ja hoiakuid käsitlevate originaaluuringute tulemustest. Ülevaate koostamisel on kasutatud 28 Eestis läbiviidud uuringut alates 1993. aastast.

Maailma Terviseorganisatsiooni definitsiooni kohaselt on seksuaalvägivald (ingl. k *sexual violence*) igasugune seksuaalvahekord või seksuaalvahekorda astumise katse, soovimatud seksuaalse alatooniga märkused või lähenemiskatsed või muul moel isiku seksuaalsuse vastu sunni abil toimepandud teod teise isiku poolt sõltumata tema suhtest ohvriga ükskõik millises kohas, sh kodus, tööl või mujal.

Seksuaalvägivald sisaldab nii ründavaid kui ära kasutavaid käitumisi inimese seksuaalsuse vastu, mida motiveerib võimu ning kontrolli vajadus ja see on üks jõhkramatest inimeste põhiõigusi – õigust eneseväärikusele, võrdsusele ja õiguskaitsele – rikkuvaid kuritegevuse liike. Seksuaalvägivald põhjustab pikaajalisi sotsiaalseid probleeme ning kehalisi, vaimseid ja seksuaalseid tervisekahjusid ohvrile, jättes kurjategija enamasti karistuseeta. Lisaks seksuaalvägivalda ohvritele mõjutavad selle tagajärjed lähedasi, sõpru ja kogu ühiskonda.

Seksuaalvägivald on Eestis levinud kuritegu. Iga kaheksas naine (13%) on alates 15. eluaastast (FRA 2014) ja 5–6% naistest on alates 18. eluaastast kogenud seksuaalvägivalda (BIDENS 2010, ENTU 2014). Suurem risk seksuaalvägivalda kogeda on noortel naistel. Ligi pooled viimase 12 kuu jooksul seksuaalvägivalda kannatanutest on vanuses 16–17 aastat (ENTU 2014). Eestis läbiviidud uuringute põhjal saab väita, et seksuaalvägivalda riskitegur on teismeliseiga, mil suur osa seksuaalvägivaldast toimub nn kohtinguvägivaldana. Seksuaalvägivalda ohvriks langemise tõenäosus tõuseb pärast 12. eluaastat märgatavalt. Noorteuuringud (1997, 2000, 2003) näitavad, et solvavaid vihjeid ja ettepanekuid suguühteks (sh pakkudes selle eest raha) on tehtud igale neljandale kooli lõpetavale neiule ja ka vähestele (3%) noormeestest. Vägistamiskatset on kogenud 5–12% ja vägistatud on 5–7% 16–19-aastastest tütarlastest. Seksuaalvägivalda esineb rohkem vene emakeelega elanikkonna seas. Seksuaalset ahistamist on enim raporteerinud kõrgema haridusega naised.

Kuigi mõlema soo esindajad võivad olla seksuaalvägivalda ohvrid, on rõhuv enamus seksuaalvägivalda ohvritest naised ja selle toimepanijatest mehed. Erinevalt laialt levinud arvamusest, ei ole seksuaalvägivalda toimepanijaks võõras, vaid tuttav inimene, sageli abikaasa, elukaaslane, endine või praegune seksuaalpartner. Vaid ühel neljandikul seksuaalvägivalda juhtudest on toimepanijaks võõras isik (ENTU 2014, FRA 2014). Seksuaalvägivald pannakse enamasti toime ilma jõudu kasutamata, küll aga kasutatakse kõiki muid surve avaldamise meetodeid. Oluliseks seksuaalvägivalda soodustavaks teguriks on alkoholi tarvitamine.

Seksuaalvägivald on pikaajaliste tervisehäirete põhjustaja. Lisaks soovimatutele rasedustele ja seksuaalsel teel levivatele nakkustele (sh HIV-le) on seksuaalvägivald teiste vägivalda liikide seas enim traumeeriv nii kehalisele, vaimsele kui seksuaaltervisele. Seetõttu hindavad elus seksuaalvägivalda kogenud oma üldist tervist märksa madalamalt ja kogevad igapäevaselt lootusetuse tunnet, masendust ja depressiooni enam kui need, kes pole seksuaalvägivaldaga kokku puutunud (ENTU 2014). BIDENS uuringust selgus, et rasedate naiste seas Eestis, kes olid kogenud elu jooksul seksuaalvägivalda, oli oluliselt rohkem neid, kes küsitlusele eelneva 12 kuu jooksul olid tundnud sellisel määral ängistust, et see oli põhjustanud probleeme igapäeva eluga toimetulekul. Lapseea seksuaalvägivalda kogemus on oluliseks riskiteguriks seksuaalvägivalda ohvriks langemisele täiskasvanueas ning mõjutab üldist tervist enim.

Teiste Euroopa Liidu riikide hulgas paistab Eesti olukord silma sellega, et seksuaalvägivalda ohvrid Eestis otsivad tunduvalt vähem abi – kui Euroopa Liidus keskmiselt pöördus iga viies naine oma kõige tõsisema füüsilise või seksuaalse vägivaldajuhtumi tõttu mingi abi andva organisatsiooni poole, siis Eestis iga kümnes (FRA 2014). Kõige sagedamini pöörduti tervishoiuasutusse nii Eestis kui ka Euroopa Liidu muudes liikmesriikides. Pea 90% vastajatest peavad vajalikuks, et Eesti tervishoiuasutustes loodaks süsteem, mis abistaks seksuaalvägivalda ohvrit (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014)

Eestis läbiviidud uuringutes on seksuaalvägivalda defineeritud erinevalt, on uuritud erinevaid sihtrühmi ja

kasutatud erinevaid meetodikaid. See teeb uuringuandmete omavahelise võrdlemise keeruliseks. Siiski on uuringuid, milles on seksuaalvägivalla kohta küsitud detailselt ja sarnaselt ning tulemused on võrreldavad (nt BIDENS ja ENTU 2014, meeste uuring, FRA, Soolise võrdõiguslikkuse monitooringud 2005 ja 2009). Ülevaate koostajate soovitus on edaspidi kasutada võimalikult ühesugust meetodikat, et minimeerida erinevat arusaamist vägivallast.

Seksuaalne ahistamine on seksuaalvägivalla alaliik, mis Eestis hetkel karistusseadustikus kuriteoliigina puudub, kuid on väga levinud. FRA (2014) uuringu andmetel on Eestis umbes pooled (53%) naised alates 15. eluaastast kogenud vähemalt üht seksuaalse ahistamisena käsitletavat situatsiooni. Kõige sagedamini on ohvrid pidanud taluma seksuaalse sisuga solvavaid nalju, ebameeldivaid märkusi ning ebasüüdsaid ettepanekuid kohtinguks või vahekorda astumiseks. Kuid üsna levinud on ka füüsiline seksuaalne ahistamine – vastumeelsed kallistused, suudlused, puudutused, mida on kogenud 30% naistest. Tulemused näitavad, et ka mehed ja poisid võivad langeda seksuaalse ahistamise ohvriks, kuid võrreldes naissooga kogevad nad seda oluliselt vähem ning pigem mittefüüsilisi ahistavaid situatsioone.

Eesti inimeste seas on levinud vägivallaohvrit süüdistav hoiak. Ligi pooled (47%) elanikest peavad naissoost seksuaalvägivalla ohvrit juhtunus vastutavaks (TNS Emor 2014). Seksuaalvägivallaga seotud müüte jagavad enam muust rahvusest vastajad võrreldes eestlastega – näiteks iga kolmas mitte-eesti ja iga kümnes eesti vastaja on nõus, et kallistamise ja suudlemise järgselt ei tohiks naine enam seksist keelduda. Ka umbes iga teine Eesti 16–20-aastane õpilane arvab, et kui noor laseb ennast seksuaalselt ära kasutada, siis ta vastutab ise juhtunu eest.

Seksuaalvägivalla ohvrid ei tunne Eestis ühiskonna toetust, vaid pigem hukkamõistu ja enamik ohvreid jätab sellest pigem teatamata ning jääb abita. Ohvrite vajadused ja õigused jäävad tähelepanuta.

Summary

This overview summarises the results of original studies conducted in Estonia on the experiences and attitudes related to sexual violence since the country regained its independence. The overview is based on 28 studies conducted in Estonia since the year 1993.

Based on definition of the World Health Organisation, sexual violence is any sexual act, attempt to obtain a sexual act, unwanted sexual comments or advances, or acts to traffic, or otherwise directed against a person's sexuality using coercion, by any person regardless of their relationship to the victim, in any setting including but not limited to home and work.

Sexual violence includes any assault or abusive act targeted against a person's sexuality and motivated by the need for power and control, and it is one of the most brutal types of crime, which violates the basic rights of a person – the right to dignity, equality and legal protection. Sexual violence causes long-term social problems and damage of a bodily, mental and sexual nature to the victim while often leaving the offender unpunished. In addition to victims, sexual violence also affects the persons close to the victims, their friends and the entire society.

Sexual violence is a widespread crime in Estonia. Sexual violence has been experienced by every eighth woman (13%) since the age of 15 (FRA 2014) and by 5–6% of women since the age of 18 (BIDENS 2010, ENTU 2014). Younger women face a greater risk to experience sexual violence. Approximately half of the persons who have suffered from sexual violence within the previous 12 months are 16–17 years old (ENTU 2014). It may be concluded, based on studies conducted in Estonia, that teenage years constitute a risk factor for sexual violence, as a remarkable share of sexual violence occurs at this age in the form of date violence. The probability of becoming a victim of sexual violence increases considerably after the age of 12. Youth studies (1997, 2000, 2003) indicate that every fourth young woman graduating from school, as well as a few young men (3%) have been made offensive suggestions and proposals to engage in sexual intercourse (including offers of money for sex). 5–12% of girls of the age of 16–19 years have experienced attempted rape and 5–7% of such girls have been raped. Sexual violence is more common in the Russian speaking population. Sexual harassment has been reported more by women with higher education.

Although representatives of both sexes may become victims of sexual violence, a vast majority of them are women, while most of the offenders are men. Contrary to widespread opinion, a typical sexual offender is not a stranger but is a person known to the victim, often a spouse, mate or a previous or current sexual partner. Only in one-fourth of sexual violence incidents is the offender a stranger (ENTU 2014, FRA 2014). An act of sexual violence is mostly committed without using physical force, while the use of all other methods of influence or exertion of pressure is common. Consumption of alcohol is a significant contributor to sexual violence.

Sexual violence causes long-term health disorders. In addition to unwanted pregnancy and sexually transmitted diseases (including HIV), sexual violence, among other types of violence, has the most severe effect on physical, mental and sexual health. For this reason, persons who have experienced sexual violence rate their health condition significantly lower and experience daily despair, dejection and depression more often than those who have not encountered sexual violence (ENTU 2014). The BIDENS study indicated that among such pregnant women in Estonia who had experienced sexual violence during their lifetime there was a significantly higher number of those who, within a period of 12 months prior to participation in the study, had felt angst to a degree that had caused problems in their daily subsistence. A childhood sexual violence experience is a significant risk factor for becoming a victim of sexual violence in adulthood and it has the most severe impact on health.

Among other European Union countries, Estonia stands out with the fact that victims of sexual violence tend to seek help much less frequently – if approximately one in five women in the European Union sought help from an aid organisation due to her most severe physical or sexual violence incident, then in Estonia, only approximately one in every ten women did the same (FRA 2014). In Estonia and in other member states of the European Union victims most frequently contacted a health care institution. Almost 90% of respondents consider it necessary that a system for the assistance of victims of sexual violence is established in health care institutions in Estonia (Eesti Seksuaaltervise Liit 2014).

In the studies conducted in Estonia the definition of sexual violence is not uniform, and the studies have researched various target groups and utilised different methodologies. This makes the comparison of different studies difficult. However, there are some studies where questions on sexual violence have been asked in a similarly detailed manner and the results are comparable (e.g., BIDENS and ENTU 2014, men's study, FRA, Gender Equality Monitoring 2005 and 2009). The authors of the overview recommend using a uniform methodology in the future in order to minimise the differences in understanding violence.

Sexual harassment, a form of sexual violence, is rather widespread, although not referred to as a type of criminal offence in the Penal Code of Estonia. Based on the FRA (2014) study, approximately half (53%) of all women in Estonia have experienced at least one situation regarded as sexual harassment since the age of 15. Most frequently, victims have been forced to tolerate offensive jokes with sexual content, unpleasant remarks and indecent proposals of dates or sexual intercourse. However, physical sexual harassment – unconsented hugs, kisses, touches – is also rather common, as it has been experienced by 30% of women. The results indicate that although men and boys may also become victims of sexual harassment, it happens significantly less frequently compared to the female sex, and men tend to experience mostly non-physical harassment situations.

An attitude of incrimination of the victims of violence is rather prevalent among the residents of Estonia. Approximately half of the population (47%) considers a female victim of sexual violence responsible for the incident (TNS Emor 2014). Myths associated with sexual violence are – for example every third non-ethnic Estonian and every tenth ethnic Estonian agrees that after hugging and kissing, a woman should no longer refuse sex. Also approximately every second Estonian student of the age of 16–20 years believed that if a young person lets themselves be sexually abused then he or she is responsible for the incident.

Instead of feeling the support of the society, victims of sexual violence tend to experience condemnation in Estonia and most of them leave such incidents unreported and do not seek help. The needs and rights of the victims fail to get any attention.

Обзор

В этом обзоре представлены выводы о результатах оригинальных исследований, проведённых в Эстонии за время, прошедшее с восстановления независимости, и рассматривавших вопросы сексуального насилия и отношения к нему. При написании обзора использовались результаты 28 исследований, проведённых в Эстонии с 1993 года.

Всемирная организация здравоохранения определяет сексуальное насилие (англ. sexual violence) как любой сексуальный акт или попытку его совершить, нежелательные замечания, или заигрывания с сексуальным подтекстом или любые действия против сексуальности целовека с использованием принуждения, совершаемые любым человеком независимо от его взаимоотношений с жертвой, в любом месте, включая дом и работу.

Сексуальное насилие включает как действия физического воздействия, так и использования сексуальности человека; основная цель сексуального насилия состоит в утверждении власти и контроля над жертвой. Сексуальное насилие является одним из грубейших преступлений против основных прав человека – права на собственное достоинство, равенство и правовую защиту. Сексуальное насилие приводит к долгосрочным социальным проблемам, к серьёзным последствиям для физического, психического и сексуального здоровья жертвы, при этом преступник остается часто безнаказанным. Наряду с жертвой сексуального насилия, его последствия оказывают влияние также на их близких и друзей на всё общество.

Сексуальное насилие – распространённый в Эстонии вид преступлений. Каждая восьмая женщина (13%) подвергалась сексуальному насилию, начиная с 15 лет (FRA 2014), и 5–6% женщин – с 18-ти лет (BIDENS 2010, ENTU 2014). Большому риску сексуального развития подвержены молодые женщины. Примерно половина пострадавших от сексуального насилия в течение предшествовавших 12 месяцев были в возрасте 16–17 лет (ENTU 2014). На основании проведённых в Эстонии исследований можно утверждать, что фактором риска сексуального насилия является подростковый возраст, в это время большая часть случаев сексуального насилия приходится на насилие на свиданиях. Вероятность стать жертвой сексуального насилия существенно возрастает после 12-летия. Исследования молодёжи (1997, 2000, 2003) показывают, что унижительные намёки и предложения вступить в половой акт (в том числе, с предложением денег за это) получала каждая четвёртая девушка, заканчивающая школу, к этому возрасту такие предложения получили и 3% юношей. Попытку изнасилования испытали 5–12% 16–19-летних девушек, а 5–7% девушек были изнасилованы. Случаев сексуального насилия встречается больше в группе русскоязычного населения. Больше всего свидетельств о сексуальном притеснении поступает от женщин с высшим образованием.

Хотя жертвами сексуального насилия могут быть представители обоих полов, подавляющее большинство пострадавших – это женщины, а осуществляющих насилие – мужчины. Вопреки распространённому мнению, что насильником является незнакомый человек, чаще всего им оказывается муж, сожитель, бывший или нынешний сексуальный партнёр. Лишь в каждом четвёртом случае сексуального насилия его совершил незнакомый человек (ENTU 2014, FRA 2014). Сексуальное насилие совершается в большинстве случаев без применения физической силы, путём всех других методов принуждения. Существенно способствует сексуальному насилию потребление алкоголя.

Сексуальное насилие является причиной долговременных расстройств здоровья. Кроме нежелательных беременностей и заболеваний, передаваемых половым путём (включая ВИЧ), сексуальное насилие приводит, по сравнению с иными видами насилия, к наибольшему травматическому влиянию как на физическое и психическое, так и на сексуальное здоровье жертвы. Поэтому пережившие сексуальное насилие оценивают общее состояние своего здоровья существенно ниже и день за днём переживают состояние безнадёжности, подавленности и депрессии гораздо чаще и глубже, чем не сталкивавшиеся с сексуальным насилием (ENTU 2014). Исследование BIDENS показало, что в Эстонии среди беременных женщин, испытавших в течение жизни сексуальное насилие, существенно больше тех, кто за предшествовавшие опросу 12 месяцев испытывали гнетущий стресс в такой мере, что это приводило к постоянным проблемам их жизни. Сексуальное насилие, пережитое в детстве, является существенным фактором, повышающим риск стать жертвой

сексуального насилия во взрослом возрасте, а также оказывает наибольшее влияние на общее состояние здоровья пострадавшего.

Положение в Эстонии отличается от других стран Европейского Союза значительно более редким обращением жертв сексуального насилия за помощью: если в Евросоюзе в случае серьёзного физического или сексуального насилия в какую-нибудь организацию по оказании помощи обращалась в среднем каждая пятая женщина, то в Эстонии – лишь каждая десятая (FRA 2014). Чаще всего в Эстонии и других странах Евросоюза обращения были в учреждения здравоохранения. Почти 90% респондентов считают, что в учреждениях здравоохранения Эстонии следовало бы создать систему помощи жертвам сексуального насилия (Эстонский союз сексуального здоровья 2014).

В проведенных в Эстонии исследованиях понятие сексуального насилия определялось по-разному, изучались различные целевые группы и использовались разные методики. Это осложняет сравнение данных между собой. Тем не менее, есть исследования, в которых вопросы о сексуальном насилии были детальными и результаты которых сравнимы (например, VIDENS и ENTU 2014, исследование здоровья мужчин, мониторинги гендерного равноправия 2005 и 2009. FRA). Составители обзора рекомендуют в дальнейшем по возможности пользоваться одинаковой методикой, чтобы минимизировать влияние разного понимания термина «насилие».

Очень часто встречающийся в Эстонии вид сексуального насилия – сексуальное домогательство – на данный момент отсутствует в уголовном законодательстве Эстонии в качестве преступления. По данным исследования FRA (2014) примерно половина (53%) женщин оказывалась, начиная с 15-лет, по меньшей мере однажды в ситуации, которую можно рассматривать как домогательство. Чаще всего пострадавшие были вынуждены выслушивать обидные шутки с сексуальным подтекстом, неприятные замечания и непристойные предложения о свидании или вступлении в половой акт. Довольно частым является и физическое сексуальное домогательство – объятия, поцелуи, прикосновения против воли жертвы; это испытывали 30% женщин. Результаты свидетельствуют о том, что и мужчины и мальчики могут оказаться жертвами сексуального домогательства, но, по сравнению с представительницами женского пола, это встречается существенно реже и, скорее, в виде нефизического домогательства.

Население Эстонии настроено к сексуальному насилию осуждающе. Примерно половина (47%) жителей страны считают, что жертва сексуального насилия ответственная за произошедшее (TNS Emor 2014). Мифы, связанные с сексуальным насилием, больше распространены по сравнению с эстонцами среди представителей других национальностей – например, каждый третий респондент-неэстонец и каждый десятый эстонец согласны с тем, что после объятий и поцелуев женщина не должна была отказываться от секса. Примерно каждый второй учащийся 16–20-лет в Эстонии считает, что если девушка/юноша допускает сексуальное использование себя, то и ответственность за это на нём.

Жертвы сексуального насилия чувствуют в Эстонии со стороны общества не поддержку, а скорее осуждение, большинство жертв не сообщает о насилии и остаётся без помощи. Потребности и права жертв остаются без внимания.

Kasutatud allikad

- Ahven, A., Kommel, K., Tuisk, K. (2010). Metoodika. Teoses Salla, J. (toim.), *Kuriteo ohvrite uuring 2009*. Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika uuringud, 14, 9-15.
- Derman, N. jt. (2006). *Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2005. Uuringu raport*. Tallinn: Tallinna Ülikool, RASI, EV Sotsiaalministeerium.
- Eesti Seksuaaltervise Liit (2014). *Seksuaalvägivalla-alased hoiakud Eestis*. Eesti Seksuaaltervise Liit, Turu-uuringute AS.
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/54/EÜ, Meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:204:0023:0036:et:PDF>.
- FRA (2014). Violence against women: an EU-wide survey. European Union Agency for Fundamental Rights. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>
- Garcia-Moreno, C. jt. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and nonpartner sexual violence*. Geneva: World Health Organization.
- Jewkes R., Sen P., Garcia-Moreno, C. (2002). Sexual violence. Teoses Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (toim.), *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization, 149-181.
- Kapur, N.A., Windish, D.M. (2011). Optimal methods to screen men and women for intimate partner violence: Results from an internal medicine residency continuity clinic. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(12), 2335-2352.
- Karu, M., Soo, K., Biin, H., Lamesoo, K., Meior, M., Masso, M., Turk, P. (2014). *Sooline ja seksuaalne ahistamine töökohal*. Tallinn: Poliitikauringute Keskus Praxis.
- Kase, H., Pettai, I. (2006). *Sünnitaja käitumine ja koduvägivald Eestis. Küsitluse tulemused*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. http://www.ammaemand.org.ee/m_files/b80f487098a8654d7a2345a675cde229.pdf
- Leinsalu, M., Grintšak, M., Noorkõiv, R. jt. (1996). *Eesti Tervise-uuring. Metodoloogiaülevaade*. Tallinn: Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut
- Lippus, H., Laanpere, M., Part, K., Ringmets, I., Allvee, K., Rahu, M., Haldre K., Karro H. (2015). *Eesti Naiste Tervise Uuring: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne*. Tartu: Tartu Ülikooli Naistekliinik.
- Lukasse, M., Schroll, A.-M., Ryding, E.L., Campbell, J., Karro, H., Kristjansdottir, H., Laanpere, M., Steinsgrimsdottir, T., Tabor, A., Temmerman, M., Van Parys, A.-S., Wangel, A.-M., Schei, B. (2014). Prevalence of emotional, physical and sexual abuse among pregnant women in six European countries. *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica*. 93(7), 669-677.
- Mossige, S., Ainsaar, M., Svedin, C.G. (2007). *The Baltic Sea regional study on adolescents' sexuality*. Oslo: Nova Rapport, 18.
- Oja, L., Matsi, A., Leinsalu, M. (2008). *Eesti terviseuuring 2006. Metodoloogiaülevaade*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut
- Paats, M. (2010). *Vägivald paarisuhtes – müüdid ja tegelikkus*. Eesti Statistika Kvartalikirj, 3, 74-83.
- Paats, M., Tuisk, K. (2010). *Turvalisuse uuring. Metoodika raport*. Tallinn: Eesti Statistika.
- Papp, K. (1997). *Knowledge of sexual issues, moral beliefs and sexual experiences among adolescents in Estonia and Finland*. Jyväskylä: University of Helsinki.
- Papp, K., Part, K., Tõrik, S. (2001). *KISS Noorsoouuring 1999*. Eesti Pereplaneerimise Liit, Tartu Noorte Nõustamiskeskus. http://www2.tai.ee/uuringud/Rahva_tervis/Web_version_of_b ook_Kiss_Noorsoouuring.pdf
- Parent-Thirion, A., Macías, E.F., Hurley, J., Vermeylen, G. (2007). *Forth European Working Conditions Survey*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0698.htm>
- Part, K., Laanpere, M., Rahu, K., Haldre, K., Rahu, M., Karro, H. (2007). *Eesti Naiste Tervis: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne*. Tartu: Tartu Ülikooli Naistekliinik. http://www.ut.ee/ARNS/Eesti_naise_tervis1.pdfftaktid/V aljaand ed/toimetised_20101.pdf
- Pettai, I. (2002). Naistevastane vägivald – tabuprobleem Eestis. Teoses Kase, H. (toim.) *Vaikijate hääled. Raamat soolisest vägivallast. Räägivad ohvrid. Nõustavad eksperdid. Analüüsivad teadlased*, Tallinn: Põhjamaade Ministrite Nõukogu, Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.
- Pettai, I., Proos, I. (2003). *Vägivald ja naiste tervis. Uuringu aruanne*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.
- RAKE (2009). *Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009*. Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE. <http://rahvatervis.ut.ee/handle/1/4030>
- Rosental, M., Tilk, K. (1999). *Lapse seksuaalne väärkohtlemine Eestis*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Saar, J., Markina, A., Ahven, A., Annist, A., Ginter, J. (2003). *Kuritegevus Eestis 1991-2001. Crime in Estonia 1991-2001*. Tallinn: Juura. <http://www.andmemasin.eu/reports/failid/235-kuritegevus-eestis-1991-2001.pdf>
- Salla, J., Surva, L. (2010). Vägivald ja ohvrid. Teoses Salla, J. (toim.), *Kuriteoohvrite uuring 2009. Kriminaalpoliitika uuringud 14*, Tallinn: Justiitsministeerium.
- Seppo, I., Järve, J., Kallaste, E., Kraut, L., Voitka, M. (2010). *Psühhosotsiaalsete riskide levik Eestis*. Tööinspeksioon, Rakendusuringute keskus CentAR.
- Soo, K. (2015). Meeste vägivallakogemused ja vägivallaga seotud hoiakud. Teoses *Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom*. Tartu: Tartu Ülikool, RAKE.
- Soo, K. (2010). *Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed. Lõppraport*. Tartu: Tartu Ülikool, EV otsiaalministeerium.
- Soo, K. (toim.) (2005). *Erikoolides ja laste hoolekandeesutustes elavate noorte hoiakud ja kogemused seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivallaga. Sotsiaaluuring*. Tartu: Tartu Laste Tugikeskus, Tartu Ülikool. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/1513/1/Soo2005.pdf>
- Soo, K., Kutsar, D. (toim.) (2004). *Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas. Uuringu aruanne*. Tartu: Tartu Ülikool, Tartu Laste Tugikeskus. <http://www.childcentre.info/research/researchpr/estonia/dbaFile11231.html>
- Soo, K., Soo, I. (2002). *Teismeliste väärkohtlemine Eestis: riskitegurid ja tagajärjed*. Tartu. <http://www.childcentre.info/research/researchpr/estonia/dbaFile11179.html>

Tartu Ülikool (2005). *2004. aasta Ohvriuring Eestis: põhitulemused ja järeldused*. Tartu Ülikooli Õigusinstituut, EV Justiitsministeerium, EV Siseministeerium. https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/rahvusvaheline_kuriteoohvrite_uuring_eestis_2004.pdf

Themas, A., Hendrikson, R., Ainsaar, M. (2015). Uuringu Metoodika. Teoses *Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloome*. Tartu: Tartu Ülikool, RAKE.

TNS EMOR (2014). *Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalga ja inimkaubanduse valdkonnas*. TNS Emor, EV Sotsiaalministeerium. http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/elanike_hoiakud_soopohise_vagivalga_ja_inimkaubanduse_valdkonnas2014_aruanne_tns_emor_loplik.pdf

Parent-Thirion, A., Macías, E.F., Hurley, J., Vermeylen, G. (2007). *Forth European Working Conditions Survey*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Vainu V., Järviste L., Biin H. (2010) *Soolise võrdõiguslikkuse monitoring 2009*. Sotsiaalministeeriumi toimetised nr. 1/2010, Tallinn: EV Sotsiaalministeerium.

http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_konhttp://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Valjaanded/toimetised_20101.pdf

WHO (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women. Taking action and generating evidence*. Geneva: World Health Organization, London School of Hygiene and Tropical.

LISA 1. Seksuaalvägivalla levimust, kogemusi ja hoiakuid käsitlevad uuringud Eestis

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastastismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus ¹	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Ohvriuuring 1993² (OVU 1993)	1993	Silmast-silma struktureeritud intervjuu	16–74 a. elanikud N = 1000	<p>Seksuaalne ahistamine viie viimase aasta jooksul</p> <p>Mõned inimesed võivad vahel teist puudutada või talle kallale tungida viisil, mis on seksuaalselt haavav. Seda võib juhtuda nii kodus kui ka kusagil mujal – näiteks baaris, tänaval, koolis, ühissõidukis, kinos, rannas, töökohal.</p> <p>Kas viimase viie aasta jooksul on keegi Teiega niiviisi käitunud?</p> <p>[jaatavalt vastanutelt] Kas Te peate antud juhtumit (a) vägistamiseks, (b) vägistamiskatseks, (c) seksuaalselt haavavaks rünnakuks (d) või oli tegu pigem pealetükkiva käitumisega?</p>	<p>Seksuaalne ahistamine kokku (küsitud ainult naistelt) – 2,5% naistest</p> <p>Seksuaalselt haavav rünnak, pealetükkiv käitumine – 1,4% naistest</p> <p>Vägistamiskatse, vägistamine – 1% naistest</p>
Ohvriuuring 1995³ (OVU 1995)	1995	Silmast-silma struktureeritud intervjuu	16–74 a. elanikud N = 1173	<p>Seksuaalne ahistamine viie viimase aasta jooksul</p> <p>Mõned inimesed võivad vahel teist puudutada või talle kallale tungida viisil, mis on seksuaalselt haavav. Seda võib juhtuda nii kodus kui ka kusagil mujal – näiteks baaris, tänaval, koolis, ühissõidukis, kinos, rannas, töökohal.</p>	<p>Seksuaalne ahistamine kokku (küsitud ainult naistelt) – 1,3% naistest</p> <p>Seksuaalselt haavav rünnak, pealetükkiv käitumine – 0,7% naistest</p>

¹ Siin on esitatud küsimustikes ja uuringuraportites kasutatud terminid.

² Saar, J., Markina, A., Ahven, A., Annist, A., Ginter, J. (2003). *Kuritegevus Eestis 1991-2001*. Crime in Estonia 1991-2001. Tallinn: Juura. (<http://www.andmemasin.eu/reports/failid/235-kuritegevus-estis-1991-2001.pdf>); Ahven, A., Tabur, L., Aronmaa, K. (2001). Victims of crime in Estonia 1993-2000. Tallinn, Helsinki: Ministry of Internal Affairs, Estonia, National Research Institute of Legal Policy, Finland. *Research Communications* 51.

³ *Ibid.*

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Eesti Terviseuuring 1996⁴	1996	Rahvaloenduse (1989) andmebaasist kihitatud süstemaatiline valik elukoha, soo ja vanuse alusel. Silmast-silma stuktureeritud intervjuu	15–79-a. naised ja mehed N = 4711 VM = 78,3%	Kas viimase viie aasta jooksul on keegi Teiega niiviisi käitunud? [jaatavalt vastanutelt] Kas Te peate antud juhtumit (a) vägistamiseks, (b) vägistamiskatseks, (c) seksuaalselt haavavaks rünnakuks (d) või oli tegu pigem pealetükki käitumisega?	Vägistamiskatse, vägistamine – 0,7% naistest
Lapse seksuaalne väärkohtlemine Eestis⁵ (NOORED 1997)	1997 – 1998	Juhuvälim Tartu linna ja maakonna gümnaasiumidest Isetäidetav küsimustik koolitunni ajal	Tartu linna ja maakonna eestikeelsete gümnaasiumide abiturientid (16 – 19 a.) N = 494	Seksuaalne väärkohtlemine <u>elu jooksul</u> <i>Palun mõtle järele, kas sa oled läbi elanud olukordi kodus, koolis jm., kus oled tundnud enda suhtes solvavat seksuaalset tähelepanu, ahistamist, vägivalda.</i>	50% noormeestest ja 83% neidudest on kogenud vähemalt ühte seksuaalse väärkohtlemise episoodi oma elus

⁴ Leinsalu, M., Grintšak, M., Noorkõiv, R. jt. (1996). *Eesti Terviseuuring. Metodoloogialeavaade*. Tallinn: Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut. Liivlaid, H. (2011). *Eesti täiskasvanud rahvastiku seksuaalkäitumine: Eesti Terviseuuring 1996, 2006. Magistritöö rahvatervisohoos*. Tartu: Tartu Ülikool, Tervisohuainstituut; http://ft.ee/admin/upload/files/Hedi_Liivlaid.pdf

⁵ Rosental, M., Tilk, K. (1999). *Lapse seksuaalne väärkohtlemine Eestis*. Tartu: Tartu Ülikool.

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
				<p>Kui ühte väärkohtlemiseliiki on esinenud mitu korda, siis märgi tabelisse see olukord, mis oli sinu jaoks kõige raskem.</p> <p>Situatsioonid:</p> <p>(a) Keegi rääkis sulle solvavaid nalju seksist;</p> <p>(b) Keegi tegi solvavaid vihjeid või märkusi sinu sugu silmas pidades;</p> <p>(c) Keegi tegi sinu soole viidates solvavaid komplimente;</p> <p>(d) Keegi tegi siivutuid ettepanekuid sinu soole viidates;</p> <p>(e) Keegi on teinud sind solvanud vihjeid suguühteks;</p> <p>(f) Teinud sind solvanud ettepaneku suguühteks;</p> <p>(g) Keegi on teinud sind solvanud ettepaneku suguühteks, pakkudes sulle eest raha;</p> <p>(h) Keegi kiusas sind korduvalt telefonikõnedega;</p> <p>(i) Keegi kiusas sind korduvalt solvavate kirjadega;</p> <p>(j) Keegi on sinu soovi vastaselt sinu järel käinud, sind tänaval jälitanud;</p> <p>(k) Keegi on sundinud sind vaatama porno-graafilist materjali (pilte, ajakirju, filme jne.);</p> <p>(l) Keegi on näidanud vastu sinu tahtmist oma suguelundeid;</p> <p>(m) Keegi otsis sinuga sihiikult füüsilist kontakti, n-ö kippus käperdama;</p> <p>(n) Keegi on sundinud sind lahti riietuma;</p> <p>(o) Keegi on üritanud sinuga suguühet sulle mittevastuvõetaval viisil;</p> <p>(p) Keegi on teinud vägistamiskatse;</p> <p>(q) Keegi on sind vägistanud.</p>	<p>Situatsioonid a-d – 19% noormeestest, 50% neidudest</p> <p>Situatsioonid e-g – 3% noormeestest, 25% neidudest</p> <p>Situatsioonid h-l – 30% noormeestest, 52% neidudest</p> <p>Situatsioon m – 13% noormeestest, 63% neidudest</p> <p>Situatsioonid n-q – 6% noormeestest (mitte ühtegi vägistamist ja vägistamiskatset kogenu), 18% neidudest (sh. 12% vägistamiskatset, 5% vägistamist kogenu)</p>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvõlgivalla määratlus	Seksuaalvõlgivalla levimus, kogemused, hoiakud
KISS uuring 1999⁶ (KISS 1999)	1999	Koolide kiht- ja klastervalim, esinduslik õppekeele suhtes Isetäidetav küsimustik koolitunni ajal	9. klasside õpilased vanuses 14 – 17 N=1242	<p>Seksuaalne ahistamine <u>elu_jooksul</u> – On sul kunagi olnud tunne, et Sind on seksuaalselt ahistatud (puudutatud ebameeldivalt, tehtud korduvalt seksuaalse sisuga ettepanekuid, seksuaalse sisuga telefonikõnesid jne)?</p> <p>Seksuaalvõlgivald <u>elu_jooksul</u> – Kas oled kunagi kannatanud seksuaalvõlgivalla all (sunniti seksuaalvahekorras olema, sunniti suuseksiile, sunniti end paljastama – st. tegema midagi seksuaalset vastu oma tahtmist)?</p>	<p>Seksuaalset ahistamist kogunud elu jooksul:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tuttavate noorte poolt 32% neidudest ja 20% noormeestest - Tundmatute noorte poolt 29% neidudest ja 16% noormeestest - Täiskasvanud pereliikmete poolt 7% neidudest ja 11% noormeestest - Õdede-vendade poolt 7% neidudest ja 12% noormeestest - Tuttavate täiskasvanute poolt 14% neidudest ja 11% noormeestest - Tundmatute täiskasvanute poolt 22% neidudest ja 12% noormeestest <p>Seksuaalvõlgivalda kogunud elu jooksul – 5,7% neidudest ja 1,1% noormeestest</p>

⁶ Papp, K., Part, K., Tõrik, S. (2001). *KISS Noorsoouuring 1999*. Eesti Pereplaneerimise Liit, Tartu Noorte Nõustamiskeskus. http://www2.tai.ee/uuringud/Rahva_tervis/Web_version_of_book_Kiss_Noorsoouuring.pdf

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Ohvriuuring 2000⁷ (OVU 2000)	2000	Silmast-silma struktureeritud intervjuu	16–74 a. elanikud N = 1700	Seksuaalne ahistamine <u>viie viimase aasta jooksul</u> <i>Mõned inimesed võivad vahel teist puudutada või talle kallale tungida viisil, mis on seksuaalselt haavav. Seda võib juhtuda nii kodus kui ka kusagil mujal – näiteks baaris, tänaval, koolis, ühissõidukis, kinos, rannas, töökohal.</i> Kas viimase viie aasta jooksul on keegi Teiega niivisi käitunud? [jaatavalt vastanutelt] Kas Te peate antud juhtumit (a) vägistamiseks, (b) vägistamiskatseks, (c) seksuaalselt haavavaks rünnakuks (d) või oli tegu pigem pealetükkiva käitumisega?	Seksuaalne ahistamine kokku (küsitud ainult naistelt) – 3,6% Seksuaalselt haavav rünnak, pealetükkiv käitumine – 2,8% Vägistamiskatse, vägistamine – 0,7%
Epidemioloogiline uuring laste väärkohtlemise preventsiiooniks Eestis⁸ (NOORED 2000)	2000	Koolide klastervalim, esinduslik piirkonnade, õppekeele ja koolitüübi suhtes Isetäidetav küsimustik koolitunni ajal	14–16 a. 7–9. klasside õpilased N = 874	Seksuaalne väärkohtlemine <u>elu jooksul</u> <i>Paljudel lastel on väga tõsiseid muresid. Üks tõsisemaid on seksuaalse väärkohtlemise probleem. Seksuaalne väärkohtlemine on igasugune seksuaalse sisuga tegu, mille puhul inimene, kelle suhtes tegu toime pandi, tunneb end ebamugavalt.</i>	Seksuaalne väärkohtlemine elu jooksul – 51,3% noormeestest, 61,7% neidudest Situatsioonid a-c – 49,4% noormeestest, 58,2% neidudest Situatsioonid d-g – 11,8% noormeestest, 28,1% neidudest

⁷ Saar, J., Markina, A., Ahven, A., Annist, A., Ginter, J. (2003). *Kuritegevus Eestis 1991-2001*. Crime in Estonia 1991-2001. Tallinn: Juura. <http://www.andmemasin.eu/reports/failid/235-kuritegevus-estis-1991-2001.pdf>; Ahven, A., Tabur, L., Aromaa, K. (2001). Victims of crime in Estonia 1993-2000. Tallinn, Helsinki: Ministry of Internal Affairs, Estonia, National Research Institute of Legal Policy, Finland. *Research Communications 51*.

⁸ Soo, K., Soo, I. (2002). *Teismeliste väärkohtlemine Eestis: riskitegurid ja tagajärjed*. Tartu. <http://www.childcentre.info/research/researchpr/estonia/dbaFile11179.html>

Uuringu nimetus	Läbi viimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
				<p>Kui tihti (1=peaaegu iga päev, 2 =umbes kord nädalas, 3 =kord kuus või harvem, 4 =üldse mitte) on Sinuga juhtunud järgnevat:</p> <p>(a) Mulle on tehtud solvavaid märkusi, komplimente ja siivutuid ettepanekuid;</p> <p>(b) Mulle on tehtud solvavaid vihjeid või ettepanekuid suguhühteks;</p> <p>(c) Mulle on tehtud solvavaid ettepanekuid suguhühteks, pakkudes selle eest raha, kingitusi või muud sellist;</p> <p>(d) Mind on kiusatud korduvalt helistamiste või kirjade saatmisega;</p> <p>(e) Mind on tänaval jälitatud;</p> <p>(f) Mind on sunnitud vaatama pornograafilist materjali;</p> <p>(g) Mulle on vastu minu tahtmist näidatud suguelundeid;</p> <p>(h) Mind on sunnitud alasti poseerima;</p> <p>(i) Mind on sunnitud oma suguelundeid näitama;</p> <p>(j) Mind on sunnitud lahti riietuma;</p> <p>(k) Mind on proovitud vägistada;</p> <p>(l) Mind on vägistatud.</p>	<p>Situatsioonid h-l – 1,2% noormeestest, 5,0% neidudest</p>
Pere- ja naistevastane vägivald⁹	2001	Juhuvalim, representatiivne <i>Info</i> küsitlusmeetodi kohta puudub	15–74 a. elanikud N = 1007	<p><u>Seksuaalvägivald viimase 12 kuu jooksul</u></p> <p><i>Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul kogunud teie isiku vastu suunatud vaimset, füüsilist või seksuaalvägivaldada?</i></p>	<p>Seksuaalvägivald viimase 12 kuu jooksul – 2% naistest</p>

⁹ Pettai, I. (2002). Naistevastane vägivald – tabuprobleem Eestis. Teoses Kase, H. (toim.) *Vaikijate hääl*. Raamat soolisesst vägivaldast. Räägivad ohvrid. Nõustavad eksperdid. Analiisivad teadlased. Tallinn: Põhjamaade Ministrite Nõukogu, Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

Uuringu nimetus	Läbiiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Vägivald ja naiste tervis ¹⁰	2003	Silmast-silma struktureeritud intervjuu	15–74 a. elanikud N = 1008	<i>Seksuaalvägivald – pealesunnitud seksuaalvahekorra või seksuaalvahekorra üritamine vastu tahtmist.</i>	
Seksuaalsus ja seksuaalne väärkohtlemine ¹¹ (NOORED 2003)	2003	Koolide klastervalim esinduslik piirkondade, õppekeele ja koolitüübi suhtes Isetäidetav ankeet koolitunni ajal	16–20 a. gümnaasiumiastme ja kutsekoolide õpilased N = 1943	<i>Seksuaalne väärkohtlemine elu jooksul – Mõnikord on inimesi keelitatud või sunnitud jõuga osalema seksuaalses tegevuses ilma, et nad oleksid saanud ennast kaitsta. Järgnevad küsimused on selliste olukordade kohta.</i> „Kas Sinu suhtes on midagi sellist toime pandud vastu Sinu tahtmist: (a) keegi on eksponeerinud ennast alasti; (b) keegi on Sind käperdanud (puudutanud Su keha tagamõttega); (c) keegi on sundinud Sind masturbeerima kellegi ees; (d) Sind on sunnitud suguühites olema; (e) Sind on sunnitud oraalseksi tegema; (f) Sind on sunnitud anaalseksi tegema?“	Seksuaalvägivald viimase aasta jooksul – 4% naistest Seksuaalne väärkohtlemine elu jooksul – 15,1% noormeestest, 44,5% neidudest on kogunud vähemalt ühte situatsiooni Situatsioonid a-b – 13,1% noormeestest, 41,7% neidudest Situatsioonid c-f – 2,0% noormeestest, 9,6% neidudest

¹⁰ Pettai, I., Proos, I. (2003). *Vägivald ja naiste tervis. Uuringu aruanne*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

¹¹ Soo, K., Kutsar, D. (toim.) (2004). *Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas. Uuringu aruanne*. Tartu: Tartu Ülikool, Tartu Laste Tugikeskus. <http://www.childcentre.info/research/researchpr/estonia/dbaFile11231.html> Mossige, S., Ainsaar, M., Svedin, C.G. (2007). *The Baltic Sea regional study on adolescents' sexuality*. Oslo: Nova Rapport, 18.

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Ohvriuuring 2004¹² (OVU 2004)	2004	Silmast-silma struktureeritud intervjuu Juhuvaim elanikkonna territoriaalse mudeli põhjal, lähteadressi meetod Esinduslik valim soo, vanuse, piirkonna ja asulatüüpide suhtes	16–74 a. elanikud N = 1687	Seksuaalne ahistamine viimase viie aasta jooksul <i>Mõned inimesed võivad vahel teist puudutada või talle kallale tungida viisil, mis on seksuaalselt haavav. Seda võib juhtuda nii kodus kui ka kusagil mujal – näiteks baaris, tänaval, koolis, ühissõidukis, kinos, rannas, töökohal.</i> „Kas viimase viie aasta jooksul on keegi Teiega niiviisi käitunud?“ [jaatavalt vastanutelt] „Kas Te peate antud juhtumit (a) vägistamiseks, (b) vägistamiskatseks, (c) seksuaalselt haavavaks rünnakuks (d) või oli tegu pigem pealetükkiva käitumisega?“	Seksuaalne ahistamine kokku (küsitud ainult naistelt) – 1,4% Seksuaalselt haavav rünnak, pealetükkiv käitumine – 1,1% Vägistamiskatse, vägistamine – 0,2%
Eesti Naiste Terviseuuring¹³ (ENTU 2004)	2004	Rahvastikupõhine läbilõikeuuring, isetäidetav anonüümne ankeet	16–44-a. naised N = 5190 VM = 53,8%	Seksuaalvägivald partneri, abikaasa (abieliu või vabaabieliu), kellegi teise poolt „Kas Teid on viimase aasta jooksul: 1) sunnitud füüsilise jõuga olema suguuhtes, 2) ähvardatud või hirmutatud olema suguuhtes, 3) sunnitud osalema vastu tahtmist muudes seksuaaltoimingutes?“	Seksuaalvägivald oli viimase aasta jooksul nii lähisuhte-partneri kui kellegi teise poolt olnud 5,6% seksuaal-kogemusega naistest. Seksuaalvägivald lähisuhte-partneri poolt oli kogenud – 4,1% naistest; 1,7% oli sunnitud füüsilise jõuga olema suguuhtes;

¹² Tartu Ülikool (2005). 2004. aasta Ohvriuuring Eestis: põhivõtmused ja järeldused. Tartu Ülikooli Õigusteaduslik instituut, EV Justiitsministeerium, EV Siseministeerium. https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/rahvusvaheline_kuriteoohvrite_uuring_eestis_2004.pdf

¹³ Part, K., Laanpere, M., Rahu, K., Haldre, K. (2007). Eesti Naiste Tervis: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne. Tartu: Tartu Ülikooli Naistekliinik. http://www.ut.ee/ARNS/Eesti_naise_tervis1.pdf

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastastismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Soolise võrdõigusslikkuse monitooring 2005¹⁴ (SVM 2005)	2005	Juhuvalim elanikkonna territoriaalse mudeli põhjal, lähteadressi meetod Silmast-silma struktureeritud intervjuu	15–74 a. elanikud N = 1000	<i>Seksuaalne ahistamine</i> „Kas keegi naine/mees (vastassugupoole esindaja) on viimase 12 kuu jooksul (a) teinud Teile häirivaid märkusi Teile figuuri või seksuaalsuse kohta; (b) rääkinud Teile/ Teile kuuldes Teile ebameeldivaid kahemõttelisi anekdoote või nilbusi; (c) teinud Teile soovimatuid ettepanekuid/vihjeid seksuaalvahetorda astumise kohta; (d) püüdnud Teile läheneda füüsiliselt vastumeelsel viisil; (e) saatnud Teile häirivaid kahemõttelisi (seksistlikke) sõnumeid, e-kirju, kommentaare (nt suhtlusportaalides)?“	1, 1% ähvardatud või hirmutatud olema suguuhtes; 2, 1% sunnitud osalema vastu tahtmist muudes seksuaaltoimingutes Seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul – 19% meestest, 31% naistest

¹⁴ Derman, N. jt. (2006). *Soolise võrdõigusslikkuse monitooring 2005*. Uuringu raport. Tallinn: Tallinna Ülikool, RASI, EV Sotsiaalministeerium. <http://www.andmemasin.eu/reports/failid/629-soolise-vordõigusslikkuse-monitooring-2005-uuringisraport.pdf>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Erikoolides ja laste hoolekandeametutes elavate noorte hoiakud ja kogemused seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivallaga¹⁵ (NOORED 2005)	2005	Isetäidetav ankeetküsitlus institutsioonis	15–19 a. lastekodus, laste turvakodus ja kasvatusraskustega noorte erikoolis viibivad lapsed N = 272	<u>Seksuaalne väärkohtlemine elu jooksul</u> <i>Mõnikord on inimesi keelitatud või sunnitud jõuga osalema seksuaalses tegevuses ilma, et nad oleksid saanud ennast kaitsta. Järgnevad küsimused on selliste olukordade kohta.</i> „Kas Sinu suhtes on midagi sellist toime pandud vastu Sinu tahtmist: (a) keegi on eksponeerinud ennast alasti; (b) keegi on Sind käperdanud (puudutanud Su keha tagamõttega); (c) keegi on sundinud Sind masturbeerima kellegi ees; (d) Sind on sunnitud suguuhtes olema; (e) Sind on sunnitud oraalseks tegema; (f) Sind on sunnitud anaalseksi tegema?“	Seksuaalne väärkohtlemine elu jooksul ¹⁶ Laste turvakodu noormehed – 25%, neiu – 42% Erikooli noormehed – 29%, neiu – 69% Lastekodu noormehed – 12%, neiu – 24%
Neijas Euroopa töötingimuste uuring (EWCS)¹⁷	2005	Esinduslik töötavate inimeste juhuvalim, lähteadressi meetod Silmast-silma struktureeritud intervjuu	15-aastased ja vanemad töötavad inimesed N = 602 VM = 54%	<u>Seksuaalne ahistamine</u> „Kas Sa oled või ei ole viimase 12 kuu jooksul tööl isiklikult kogunud mittesoovitud seksuaalseid tähelepanu?“	Seksuaalne ahistamine töökohal viimase 12 kuu jooksul – 2,2% vastanutest

¹⁵ Soo, K. (toim.) (2005). *Erikoolides ja laste hoolekandeametutes elavate noorte hoiakud ja kogemused seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivallaga. Sotsiaaluuring*. Tartu: Tartu Laste Tugikeskus, Tartu Ülikool. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/1513/1/Soo2005.pdf>

¹⁶ Sihtrühmade väiksuse tõttu on esitatud suhtarvud väheusaldusväärsete.

¹⁷ Parent-Thirion, A., Macías, E.F., Hurley, J., Vermeulen, G. (2007). *Forth European Working Conditions Survey*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0698.htm>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvõlvalla määratlus	Seksuaalvõlvalla levimus, kogemused, hoiakud
Sünnitaja käitumine ja koduvõlvallid Eestis ¹⁸	2005 – 2006	Isetäidetav ankeet, ämmaemanda lisatud andmed sünnitaja tervisekaardilt	Äsjasünnitanud naised (Pärnu, Viljandi, Rakvere, Kohtla-Järve haiglas)	<u>Seksuaalvõlvallid raseduse ajal</u> „Kas Teie abikaasa, elukaaslane või püsiv partner on raseduse ajal olnud Teie suhtes kasvõi kordki võlvallidne, sh vaimne võlvallid, füüsiline võlvallid seksuaalvõlvallid?“	Seksuaalvõlvallid raseduse ajal – 6% äsjasünnitanud naistest oli kogenud eelmise suhte ajal partneripoolset seksuaalvõlvallid
Eesti Terviseuuring 2006 ¹⁹	2006	Andmevara rahvastiku andmebaasist kihitatud süstemaatiline valik elukoha, soo ja vanuse alusel. Silmast–silma stuktoreeritud intervjuu	15–84-a. naised ja mehed N = 6434 VM = 60,2%	Kas Teid on kunagi seksuaalselt ahistatud? 1 – Jah 2 – Ei	Naised 5,9% Mehed 4,7%
Pühho-sotsiaalseid riske kaardistav uuring ²⁰	2009	Esinduslik palga-töötajate juhuvalim maakondade ja asulatüüpide lõikes, lähteadressi meetod Silmast–silma stuktoreeritud intervjuu	15–74 a. töötavad elanikud N = 1200 VM = 29%	<u>Seksuaalne ahistamine</u> „Kas Te olete oma töökohal viimase 12 kuu jooksul saanud soovimatu seksuaalse tähelepanu osaliseks?“	Seksuaalne ahistamine töökohal viimase 12 kuu jooksul – 5% vastanutest

¹⁸ Kase, H., Pettai, I. (2006). *Sünnitaja käitumine ja koduvõlvallid Eestis. Küsitluse tulemused*. Tallinn. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut. http://www.ammaemand.org/ee/m_files/b80f487098a8654d7a2345a675cde229.pdf

¹⁹ Oja, L., Matsi, A., Leinsalu, M. (2008). *Eesti terviseuuring 2006. Metodoloogilisele vaade*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; Liivaid, H. (2011). *Eesti täiskasvanud rahvastiku seksuaalkäitumine: Eesti Terviseuuring 1996, 2006. Magistritöö rahvatervisepool*. Tartu: Tartu Ülikool, Tervishoiuinstituut; http://ft.ee/admin/upload/files/Heidi_Liivaid.pdf

²⁰ Seppo, I., Järve, J., Kallaste, E., Kraut, L., Voitka, M. (2010). *Psühhosotsiaalsete riskide levik Eestis: Tööinspektsioon, Rakendusuuringu keskus CentAR*. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/1901/1/Seppoijt2010.pdf>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Soolise võrdõiglikkuse monitooring 2009²¹ (SVM 2009)	2009	Juhuvaim elanikkonna territoriaalse mudeli põhjal, lähte- aadressi meetod Silmast-silma struktureeritud intervjuu	15–74 a. elanikud N = 1517	Seksuaalne ahistamine „Kas keegi naine/ mees (vastassugupoole esindaja) on viimase 12 kuu jooksul (a) teinud Teile häirivaid märkusi Teile figuuri või seksuaalsuse kohta; (b) rääkinud Teile/ Teile kuulates Teile ebameeldivaid kahemõttelisi anekdoote või nilbusi; (c) teinud Teile soovimatuid ettepanekuid/ vihjeid seksuaalvahetuse astumise kohta; (d) püüdnud Teile läheneda füüsiliselt vastumeelsel viisil; (e) saatnud Teile häirivaid kahemõttelisi (seksistlikke) sõnumeid, e-kirju, kommentaare (nt suhtlusportaalides)?“	Seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul – 22% meestest, 31% naistest
Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009²²	2009	Juhuvaim Sotsiaalkindlustusameti register andmetel Silmast-silma struktureeritud intervjuu, vägivallaploki puhul isetäidetav küsimustik	16 a. ja vanemad ametlikult määratud puude raskusastmega inimesed N = 1130	Seksuaalvägivald „Kas Teid on viimase 3 aasta jooksul puude tõttu vastu Teile tahtmist sunnitud astuma seksuaalvahetuse või üritatud seksuaalvahetuse korda?“	Seksuaalvägivald viimase 3 aasta jooksul puude tõttu – 1,7% puudega inimestest.

²¹ Väinu V., Järviste L., Biin H. (2010) Soolise võrdõiglikkuse monitooring 2009. Sotsiaalministeeriumi toimetised nr. 1/2010, Tallinn: EV Sotsiaalministeerium. http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Vljaanded/toimetised_20101.pdf

²² RAKE (2009). Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009. Tartu Ülikool. Sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE. <http://rahvatervis.ut.ee/handle/1/4030>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Ohvri- ja vägivallauuring 2009 ²³ , nimetatud ka Turvalisuse uuring (OVU 2009)	2009–2010	Isikupõhine juhuvalim, esinduslik soo, vanuse ja piirkonna suhtes. a) Silmast-silma struktureeritud intervjuu (kuritegevuse ohvriks langemise (sh seksuaalne ahistamine) moodul)	15–74 a. elanikud N = 4181 VM = 58%	<i>Mittefüüsiline seksuaalne ahistamine</i> „Kas te olete pidanud alates <eelmise aasta praegusest kuust> taluma Teile suunatud seksuaalse alatooniga vihjeid, märkusi või ettepanekuid (nii suuliselt kui ka kirjalikult), mis on Teile ebamugavad ja soovimatud?“ <i>Füüsiline seksuaalne ahistamine</i> „Kas Te olete pidanud alates <eelmise aasta praegusest kuust> taluma seksuaalse alatooniga puudutusi, silitusi, lähenemisi või muid (kavatsetud, mitte juhuslikke) füüsilisi kontakte, mis on Teile ebamugavad ja soovimatud?“	Mittefüüsiline seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul: 1,4% meestest, 5,5% naistest Füüsiline seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul: 0,9% meestest, 3% naistest Seksuaalne ahistamine kokku viimase 12 kuu jooksul: 1,9% meestest, 6,5% naistest
		b) Isetäidetav küsimustik (paarisuhtevägivalla lisamoodul)	15–74 a. paarisuhtekogemusega elanikud N = 3788 VM = 52%	<i>Seksuaalvägivald paarisuhtes alates 15. eluaastast</i> „Kas mõni Teile praegune või endine partner on Teid kunagi ähvarduste või jõuga sundinud seksuaalvahekorra?“	Seksuaalvägivald paarisuhtes alates 15. eluaastast: 7% naistest; mõni üksik mees

²³ Salla, J. (Toim.) (2010). Kuriteoohvrite uuring 2009. *Kriminaalpoliitika uuringud 14*, Tallinn: Justiitsministeerium. http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kuriteoohvrite_uuring_2009.pdf; Paats, M., Tuisk, K. (2010). *Turvalisuse uuring. Meetoodika raport*. Tallinn: Eesti Statistika.

Uuringu nimetus	Läbiiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
BIDENS uuring – Euroopa kuue riigi uuring elusündmustest, hirmust ja sünnitus-hirmust²⁴ (BIDENS)	2010	Kohortuuring, isetäidetav anonüümne küsimustik	17.–28. nädalase rasedusega emadushooldusvisiidile pöördunud naised N = 1081 VM = 93,4%	Seksuaalne väärkohtlemine <u>lapseeas</u> , <u>täiskasvanueas või mõlemas ning viimase 12 kuu jooksul</u> a) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud „seksuaalselt“ teie kehaosi, mis pole sugu-elundid, või sundinud teid oma kehaosi „seksuaalselt“ puudutama? b) Kas teid on kunagi seksuaalselt alandatud, näiteks sunnitud pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, sunnitud teid vastu teie tahtmist osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, sunnitud oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama? c) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud teie suguelundeid, kasutanud teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud teid kellegi teise suguelundeid puudutama? d) Kas keegi on vastu teie tahtmist pannud oma peenise teie tuppe, suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa teie tuppe, suhu või pärakusse?	Seksuaalvägivald (vastas jaatavalt vähemalt ühele küsimustest b, c või d) - oli enne 18. eluaastat kogenud 10,5%, pärast 18. eluaastat 4,5% ja nii enne kui pärast 18. eluaastat 0,8% vastanutest Seksuaalset ahistamist (vastas jaatavalt küsimusele a) - oli enne 18. eluaastat kogenud 7,6%, pärast 18. eluaastat 3,2% ja nii enne kui pärast 18. eluaastat 0,4% vastanutest.
Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring²⁵ (FRA 2014)	2012	Silmast-silma struktureeritud intervjuu	18–74 a. naised N = 1500	<u>Seksuaalvägivald (praeguse/endise) partneri ja mittepartneri poolt</u> „Kui sageli on keegi teinud teie suhtes midagi järgnevast alates 15. eluaastast kuni praeguseeni/viimase 12 kuu jooksul?“	Seksuaalvägivald alates 15. eluaastast – 13% Praeguse/endise partneri poolt – 7% Mitte-partneri poolt – 9%

²⁴ Lukasse, M., Schroll, A.M., Ryding, E.L., Campbell, J., Karro, H., Kristjansdottir, H., Laanpere, M., Steingrimsdottir, T., Tabor, A., Temmerman, M., Van Parys, A.S., Wangel, A.M., Schei, B. (2014). Prevalence of emotional, physical and sexual abuse among pregnant women in six European countries. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 93(7): 669-677.

²⁵ FRA (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. European Union Agency for Fundamental Rights. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtühm, lõplik valim (N), vastatavismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
				<p>(a) Sundinud seksuaalvahekorda hoides teid kinni või tehes teile mingil viisil haiget;</p> <p>(b) Proovinud teid sundida seksuaalvahekorda hoides teid kinni või tehes teile mingil viisil haiget;</p> <p>(c) Sundinud teid osalema seksuaalses tegevuses, mida te ei soovinud või millest te ei olnud võimeline keelduma;</p> <p>(d) Te olete nõustunud seksuaalse tegevusega, kuna te kartsite seda, mis võib juhtuda, kui te keeldute.</p> <p><i>Seksuaalne ahistamine</i> – Mõnikord võite te kogeda, et inimesed käituvad teie suhtes viisil, mida te peate soovimatuks või solvavaks. Kui sageli te olete kogunud järgnevat <u>viimase 12 kuu jooksul</u>/?</p> <p><i>Füüsiline ahistamine</i>: Mittesoovitud puudutused, kallistused või suudlused;</p> <p><i>Verbaalne ahistamine</i>: Seksuaalse alatooniga märkused või naljad, mis teid solvasid; Kohatud ettepanekud kohtinguteks; Pealetükkivad küsimused teie eraelu kohta, mis teid solvasid; Pealetükkivad märkused teie välimuse kohta, mis teid solvasid;</p> <p><i>Mitteverbaalne ahistamine</i>: Kohatud pilgud või irvitused, mis hirmutasid teid; Keegi on teile näidanud või saatnud seksuaalse sisuga pilte, fotosid või kingitusi, mis teid solvasid; Keegi on end siivutult teile näidanud; Keegi on sundinud teid vastu oma tahtmist vaatama pornograafilist materjali;</p>	<p>Seksuaalvägivald viimase 12 kuu jooksul – 2% Praeguse/endise partneri poolt – 1% Mitte-partneri poolt 1%</p> <p>Seksuaalne ahistamine alates 15. eluaastast – 53%</p> <p>Seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul – 16%</p> <p>Seksuaalvägivald enne 15. eluaastast – 10% naistest</p>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2013²⁶ (SVM 2013)	2013	Juhuvalim elanikkonna territoriaalse mudeli põhjal, lähteadressi meetod Silmast-silma struktureeritud intervjuu, seksuaalse ja soolise ahistamise mooduli puhul isetäidetav küsimustik	15 – 74 a. elanikud N = 1500	Seksuaalvägivalla määratlus <i>Küberahistamine:</i> Soovimatud seksuaalse sisuga emailid või sõnumid, mis teid solvasid; Teid solvanud kohatud lähenevõrgustiku sotsiaalvõrgustikus nagu Facebook või interneti jututuba. <i>Seksuaalvägivald lapseas</i> „Kui sageli tegi vähemalt 18-aastane täiskasvanu teile enne <u>teie 15. eluaastat</u> vastu teie tahtmist järgmist: (a) paljastas teie nähes oma suguelundid; (b) sundis teid poseerima alasti teistele isikutele või fotodel, videotel või interneti veebikaamera ees; (c) puudutas vastu teie tahtmist teie suguelundeid või rindu; (d) sundis teid astuma suguühtesse?	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud Seksuaalvägivald viimase 12 kuu jooksul – 2% Praeguse/endise partneri poolt – 1% Mitte-partneri poolt 1% Seksuaalne ahistamine alates 15. eluaastast – 53% Seksuaalne ahistamine viimase 12 kuu jooksul – 16% Seksuaalvägivald enne 15. eluaastast – 10% naistest
				<i>Sooline ja seksuaalne ahistamine töökohal/ elu jooksul</i> Kas Teid on kunagi tööl sooliselt või seksuaalselt ahistatud? Palun mõelge esmalt tervele oma tööelule, see tähendab kõigile töökohtadele, kus te oma elu jooksul töötanud olete. Kas tööl on mõni kolleeg, ülemus, klient või mõni muu inimene, kellega Te tööga seoses kokku puutute, teinud kunagi midagi tabelis toodud loetelust? Kas töö juures või seoses tööga on keegi (a) Kommenteerinud Teie välimust või figuuri, (b) Rääkinud Teile või Teie juuresolekul seksuaalse alatooniga või kahemõttelisi nalju,	Sooline või seksuaalne ahistamine tööelus – 3% töötamise kogemusega meestest, 7% töötamise kogemusega naistest

²⁶ Karu, M., Soo, K., Biin, H., Lamesoo, K., Meiorig, M., Masso, M., Turk, P. (2014). *Sooline ja seksuaalne ahistamine töökohal*. Tallinn: Poliitikauringute Keskus Praxis. http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analusiid/Sotsiaalvaldkond/sooline_ja_seksuaalne_ahistamine_toolkohaal_veebi.pdf

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
(FRA 2014) Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas ²⁷	2014	Omnibuss-tüüpi küsitlus Kihistatud juhuvalim elanikkonna territoriaalse mudeli põhjal, lähteadressi meetod	15-aastased ja vanemad elanikud N = 1111 VM = 28%	<p>(c) Kommenteerinud Teie eraelu või perekonnaseisu,</p> <p>(d) Nimetanud Teid seksuaalse alatooniga hüüdnimedega,</p> <p>(e) Kommenteerinud Teie seksuaalelu,</p> <p>(f) Teinud Teile varasemast keeldumisest hoolimata vihjeid või ettepanekuid koostamiseks või vaba aja veetmiseks,</p> <p>(g) Kasutanud Teiega suheldes siivutut või seksuaalsusele viitavat hääletooni või žeste,</p> <p>(h) Saatanud Teile seksuaalse alatooniga kahemõttelisi kirju või sõnumeid,</p> <p>(i) Puudutanud Teie intiimpiirkonda (nt tagumik, rind, kube),</p> <p>(j) Puudutanud Teid sihilikult mujalt (nt kätt, õlga, selga) olukorras, kus puudutused ei olnud vajalikud,</p> <p>(k) Püüdnud Teid kallistada või suudelda,</p> <p>(l) Teinud Teile ettepaneku seksuaalvahekorra astumiseks,</p> <p>(m) Sundinud Teid seksuaalvahekorra.</p>	<p>„Ka poisid ja mehed võivad langeda seksuaalvägivalla ohvriks” – 65% nõustub täielikult, 28% pigem nõustub, 3% pigem ei nõustu, 1% ei nõustu üldse, 3% ei oska öelda.</p>
				<p>Seksuaalvägivalla <i>aga seotud hoiakud</i></p> <p>Seksuaalvägivald on ohvrile mittesoovitud seksuaalhe tegevus, näiteks intiimpiirkonna puudutamine (käperdamine), seksuaalvahekorra sundimine (vägistamine). Seksuaalvägivald võib toimuda nii inimese perekonnas kui väljaspool kodu. Kuivõrd Te nõustute või ei nõustu järgmistega väidetega,</p>	

²⁷ TNS EMOR (2014). *Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas*. TNS Emor, Sotsiaalministeerium.

http://www.kriminaalpolitlika.ee/sites/www.kriminaalpolitlika.ee/files/efinder/dokumentid/elanike_hoiakud_soopohise_vagivalla_ja_inimkaubanduse_valdkonnas2014_aruanne_tns_emor_loplik.pdf

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
		Silmast-silma struktureeritud intervjuu (CAPI), soovi korral isetäidetav küsimustik arvutis Fookusgrupi intervjuud		<p>kas 1 = nõustute täielikult, 2 = pigem nõustute, 3 = pigem ei nõustu, 4 = ei nõustu üldse</p> <p>(a) Ka poisid ja mehed võivad langeda seksuaalvägivalla ohvriks;</p> <p>(b) Naised põhjustavad ise oma riietusega vägistamise ohvriks langemist;</p> <p>(c) Vägistamise ohvrid vajavad abi ja tugiteenuseid;</p> <p>(d) Sõjalukorras on vägistamine andestatavam kui rahu tingimustes;</p> <p>(e) Kinnipeetavad on selle ära teeninud kui neid vanglas vägistatakse</p> <p>Alustuseks esitan Teile mõned küsimused perevägivalla kohta, mis võib leida aset erinevate pere liikmete ja lähisugulaste vahel, näiteks abikaasade või elukaaslaste vahel või suunatult laste vastu.</p> <p>Ma loen Teile ette rea väiteid, mis kirjeldavad võimalikku käitumist paarisuhtes ja Teile palun hinnake igat olukorda järgmisel skaalal:</p> <p>1 = ei ole vägivald, see on normaalne elu, 2 = ei ole vägivald, kuid on ebameeldiv olukord, 3 = see on kerge vägivald, 4 = see on raske vägivald.</p> <p>Palun öelge, mis see Teile arvates on, kui paarisuhtes üks partner sunnib teisele peale sugühet?</p>	<p>„Naised põhjustavad ise oma riietusega vägistamise ohvriks langemist“ – 12% nõustub täielikult, 35% pigem nõustub, 27% pigem ei nõustu, 23% ei nõustu üldse, 3% ei oska öelda.</p> <p>„Vägistamise ohvrid vajavad abi ja tugiteenuseid“ – 84% nõustub täielikult, 14% pigem nõustub, 1% pigem ei nõustu, 1% ei nõustu üldse.</p> <p>„Sõjalukorras on vägistamine andestatavam kui rahu tingimustes“ – 2% nõustub täielikult, 6% pigem nõustub, 13% pigem ei nõustu, 76% ei nõustu üldse, 3% ei oska öelda.</p> <p>„Kinnipeetavad on selle ära teeninud kui neid vanglas vägistatakse“ – 8% nõustub täielikult, 9% pigem nõustub, 24% pigem ei nõustu, 53% ei nõustu üldse, 6% ei oska öelda.</p> <p>„Mis see Teile arvates on, kui paarisuhtes üks partner sunnib teisele peale sugühet?“ – 2% (respondentidest) - ei ole vägivald, see on normaalne elu; 9% - ei ole vägivald,</p>

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu meetoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Eesti Naiste Terviseuuring (ENTU 2014) ²⁸	2014	Rahvastikupõhine läbilõikeuuring, isetäidetav anonüümne küsimustik	16–44-a. naised N = 5233 VM = 47,1%	Seksuaalne väärkohtlemine <u>lapsena, täiskasvanuna ja nii lapse kui täiskasvanuna</u> ning viimase 12 kuu jooksul a) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud „seksuaalselt“ teie kehaosi, mis pole sugu-elundid, või sundinud teid oma kehaosi „seksuaalselt“ puudutama? b) Kas teid on kunagi seksuaalselt alandatud, näiteks sunnitud pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, sunnitud teid vastu teie tahtmist osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, sunnitud oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama c) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud teie suguelundeid, kasutanud teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud teid kellegi teise suguelundeid puudutama? d) Kas keegi on vastu teie tahtmist pannud oma peenise teie tuppe, suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa teie tuppe, suhu või pärakusse?	Seksuaalvägivalla (vastas jaatavalt vähemalt ühele küsimusest kas b, c või d) oli enne 18. eluaastat kogunud 11%, pärast 18. eluaastat 3,9% ja nii enne kui pärast 18. eluaastat 1% vastanutest Seksuaalset ahistamist oli kogunud (vastas jaatavalt küsimusele a) enne 18. eluaastat 10,7%, pärast 18. eluaastat 4,5% ja nii enne kui pärast 18. eluaastat 1% vastanutest.

²⁸ Lippus, H., Laanpere, M., Part, K., Ringmets, I., Allvee, K., Rahu, M., Haldre K., Karro H. (2015). *Eesti Naiste Tervise Uuring: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne*. Tartu: Tartu Ülikooli Naistekliinik.

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom (meeste uuring 2014) ²⁹	2014	Rahvastikupõhine läbilõikeuuring, isetäidetav anonüümne küsimustik	16–54-a. mehed N = 2056 VM = 44,5%	Seksuaalne väärkohtlemine <u>lapsena, täiskasvanuna ja nii lapse kui täiskasvanuna ning viimase 12 kuu jooksul</u> a) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud „seksuaalselt“ teie kehaosi, mis pole suguelundid, või sundinud teid oma kehaosi „seksuaalselt“ puudutama? b) Kas teid on kunagi seksuaalselt alandatud, näiteks sunnitud pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, sunnitud teid vastu teie tahtmist osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, sunnitud oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama c) Kas keegi on vastu teie tahtmist puudutanud teie suguelundeid, kasutanud teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud teid kellegi teise suguelundeid puudutama? d) Kas keegi on vastu teie tahtmist pannud oma peenise teie suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa teie suhu või pärakusse?	Seksuaalvägivalla (vastas jaatavalt vähemalt ühele küsimusest kas b, c või d) oli lapsena kogunud 2,5%, täiskasvanuna 0,9%. Seksuaalset ahistamist oli kogunud (vastas jaatavalt küsimusele a) lapsena 2% täiskasvanuna 1,3.

²⁹ Thomas, A., Hendrikson, R., Ainsaar, M. (2015). Uuringu Metoodika. Teoses Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom. Tartu: Tartu Ülikool, RAKE

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtrühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
Seksuaalvägivalla alased hoiakud Eestis ³⁰	2014	Veebiküsitlus Valim moodustati veebipaneeli põhjal, mis koondab ca 11 000 vastavas vanuses inimest	15–74-a. elanikud, kes kasutavad internetti N = 1076 VM = 34%	<p><u>Kas see on Teie arvates seksuaalvägivald, kui keegi teeb alljärgnevat...?</u></p> <p>a) on teise inimesega sunni abil mistahes moel seksuaalvahekorras (k.a. suuseks)</p> <p>b) üritab sunni abil saavutada seksuaalvahetust</p> <p>c) sunnib teist inimest prostitutsioonile</p> <p>d) sunnib teist inimest oma suguelundeid puudutama</p> <p>e) sunnib oma abikaasat/elukaaslast seksuaalvahekorras olema</p> <p>f) keelab oma seksuaalpartneril rasestumisvastaste vahendite tarvitamise</p> <p>g) teeb teise inimese aadressil soovimauid seksuaalse sisuga märkusi või lähenemiskatseid</p> <p>h) teist inimest vastu tema tahtmist suudleb</p> <p><u>Palun hinnake, kui võrd te nõustute järgmiste väidetega:</u></p> <p>a) seksuaalvägivallaks saab lugeda teo, millest üks osapool on selgelt keeldunud (nt öeldes „ei“)</p> <p>b) Vägistamise ohvriks langenud inimene, kes on eelnevalt tarvitanud alkoholi, on osaliselt ise toimunu eest vastutav</p> <p>c) Vägistatutel on „kerget elukombed“</p> <p>d) Paljudel naistel on alateadlik soov olla vägistatud</p> <p>e) Ennast juba kallistada ja suudelda laskunud naine ei tohiks seksist keelduda</p>	<p>Kindlasti/pigem nõus väidetega, et seksuaalvägivallaks saab lugeda:</p> <p>a) 99%, b) 98%, c) 97%, d) 98%, e) 87%, f) 65%, g) 82%, h) 74%.</p> <p>Väidetega nõustumine (kindlasti/pigem nõus):</p> <p>a) 94%, b) 39%, c) 13%, d) 13%, e) 15%.</p> <p>86% on selle poolt, et tervishoiuasutustes loodaks süsteem, mis abistaks seksuaalvägivalla ohvreid.</p>

³⁰ Eesti Seksuaaltervise Liit (2014). Seksuaalvägivalla-alased hoiakud Eestis. Eesti Seksuaaltervise Liit, Turu-uuringute AS.

Uuringu nimetus	Läbiviimise aasta	Uuringu metoodika	Sihtühm, lõplik valim (N), vastamismäär (VM)	Seksuaalvägivalla määratlus	Seksuaalvägivalla levimus, kogemused, hoiakud
				<p>Kas tervishoiuasutustes oleks vaja luua <u>süsteem, mis abistaks seksuaalvägivalla ohvreid</u> (esmane meditsiiniline, psühho-sotsiaalne ja juriidiline abi koos tõendite kogumisega ning järeldravi)?</p>	